

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN DE KORTEMARKSTRAAT 62 TE TORHOUT (WEST-VLAANDEREN)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1627

Rapport opgemaakt door: Tine Van denhaute

Derbystraat 51

9051 Gent

juli 2021

Dossiernr. 26953.R.01

Projectcode OE: 2021E364

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Kortemarkstraat 62 te Torhout (prov. West-Vlaanderen)

Auteurs

Tine Van den haute

Projectnummer

- 26953 (intern)
- 2021E364 (AOE)

Plaats en Datum

Gent, juli 2021

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1627

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	16/7/2021	Interne draft
v1	16/7/2021	Externe draft / definitieve versie
v2	19/7/2021	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Tine Van denhaute
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Toon Moeskops
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van Resultaten	6
1	Inleiding	6
1.1	Thesaurus	6
1.2	Administratieve gegevens	6
1.3	Doel van het onderzoek	7
1.4	Aanleiding van het onderzoek	7
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	7
1.6	Onderzoeksstrategie	10
2	Aard van de bedreiging	11
2.1	Huidige situatie	11
2.2	Toekomstige situatie	12
3	Topografische situering	14
3.1	Topografie	14
3.2	Hoogteverloop	15
3.3	Bodemkundige situering	19
4	Assessmentrapport: Archeologische voorkennis	25
4.1	Historische situering	26
4.2	Inventarissen onroerend erfgoed	29
4.3	Cartografische bronnen	34
4.4	Recente landschapsveranderingen	41
5	Besluit	44
5.1	Interpretatie en datering	44
5.2	Samenvatting	45
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	47
7	Bibliografie	48

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Het studiegebied aangeduid op de GRB basiskaart (Geopunt 2021).....	8
Figuur 2: Het studiegebied aangeduid op de kadasterkaart (CadGis 2021).....	9
Figuur 3: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)	11
Figuur 4: Zicht op zone 1 vanaf de Kortemarkstraat (Google Maps 2021)	11
Figuur 5: Zicht op zone 2 vanaf de Vredelaan (Google Maps 2021)	12
Figuur 6: Inplantingsplan voor de toekomstige situatie (Initiatiefnemer 2021)	13
Figuur 7: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)	14
Figuur 8: Het studiegebied aangeduid op de hoogtekaart (DTM 1m) (Geopunt 2021).....	15
Figuur 9: Skyview (afgeleid van DTM 1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)	16
Figuur 10: Visuele weergave van de genomen hoogteprofielen bij het studiegebied (Geopunt 2021).....	17
Figuur 11: Profiellijn noord-zuid, zone 1 (Geopunt 2021).....	17
Figuur 12: Profiellijn west-oost, zone 1 (Geopunt 2021)	18
Figuur 13: Profiellijn noord-zuid, zone 2 (Geopunt 2021).....	18
Figuur 14: Profiellijn west-oost, zone 2 (Geopunt 2021)	18
Figuur 15: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021).....	19
Figuur 16: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021).....	20
Figuur 17: Quartairgeologische sequentie type 1 ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2021)..	21
Figuur 18: Quartairgeologische sequentie type 1a ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2021)	21
Figuur 20: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021).....	23
Figuur 21: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)	24
Figuur 22: Tabel met geraadpleegde bronnen.....	25
Figuur 23: Weergave van de locaties met gekend bouwkundig erfgoed in de nabijheid van het studiegebied (Geopunt 2021)	29
Figuur 24: Tabel van het bouwkundig erfgoed (Geopunt 2021).....	29
Figuur 25: Beschermde monumenten in de omgeving van het studiegebied (Geopunt 2021).....	30
Figuur 26: Overzicht van de CAI-meldingen binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2021)	31
Figuur 27: Tabel met de CAI-meldingen binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2021).....	31
Figuur 28: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)	34
Figuur 29: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021).....	35
Figuur 30: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)	36
Figuur 31: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)	37
Figuur 32: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021).....	38
Figuur 33: Stafkaart van België 1904 (Cartesius 2021)	39
Figuur 34: Trench Map oktober 1917 (National Library of Scotland 2021)	40
Figuur 35: Orthofoto (1971-panchromatisch) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021).....	41
Figuur 36: Orthofoto (1979-1990) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)	42
Figuur 37: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)	43

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Torhout, Kortemarkstraat, Vredelaan

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2021E364
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Kortemarkstraat 60-62 Vredelaan zonder nummer
- Postcode :	8820
- Fusiegemeente :	Torhout
- Land :	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	(xmin,ymin,xmax,ymax) 60665.45902840227,195042.6262098929,61208.77081704365,195349.02216617073
Kadaster	
- Gemeente :	Torhout
- Afdeling :	3
- Sectie :	G
- Percelen :	Zone 1: 7B3, 7N3, 7Y2, 7K3, 7M3, 7W3, 7X3, 7H3 Zone 2: 11C
Onderzoekstermijn	Juli 2021

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate het archeologisch archief bedreigd wordt door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de bouw van een winkelgebouw met bijhorende ondergrondse parking (zone 1) en een compensatiebekken (zone 2). Deze maken deel uit van de eerste fase van een groter ontwikkelingsconcept.

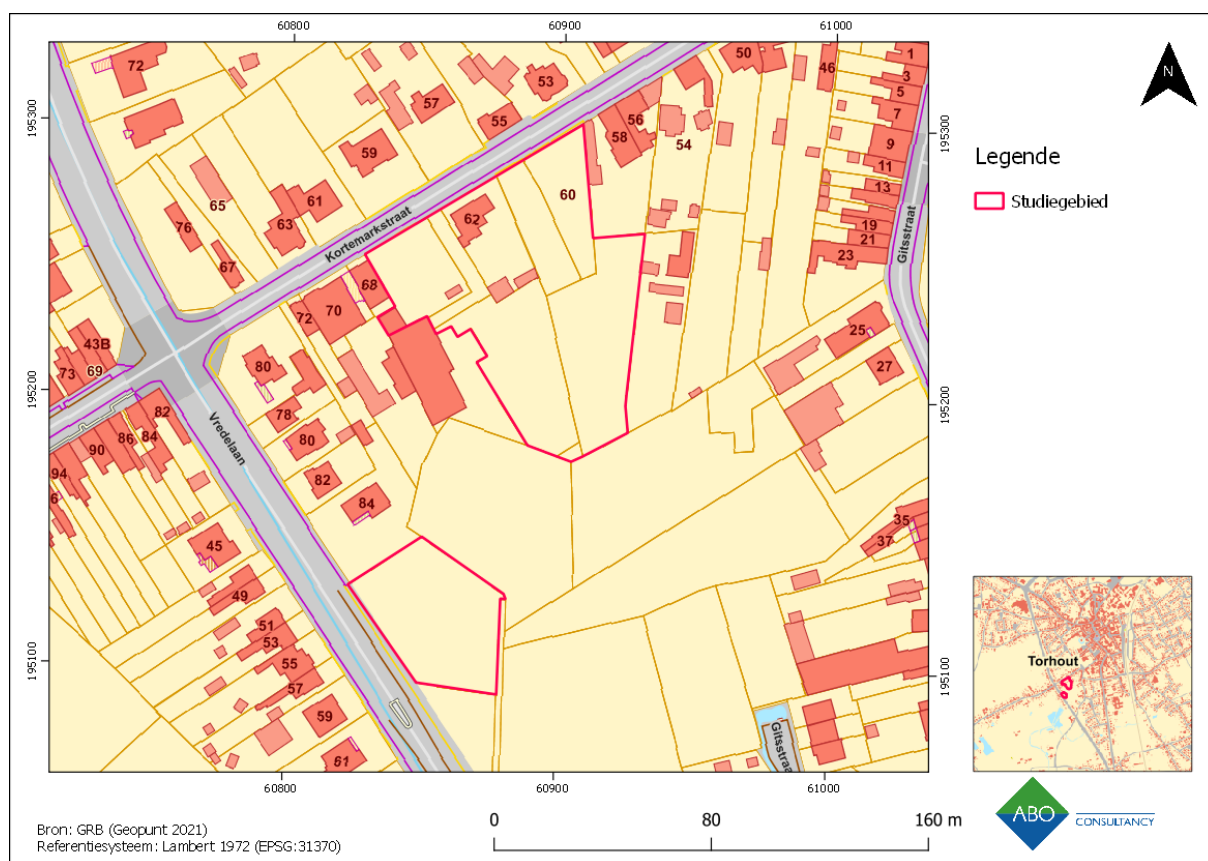
Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 3.000m² (ca. 8.500m²) overschrijdt en de ingreep in de bodem de grens van 1.000m² (ca. 8.500m²) overschrijdt buiten een archeologische zone, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van een bureauonderzoek.

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

Het studiegebied kan opgedeeld worden in twee zones die zich op korte afstand (45m) van elkaar bevinden. Zone 1 bevindt zich ter hoogte van de Kortemarkstraat 62 en zone 2 meteen ten zuiden van de Vredelaan nr. 84. Met het studiegebied worden beide zones tegelijk bedoeld, indien niet zullen de zones apart worden benoemd.

Het studiegebied is gelegen aan de zuidwestelijke zijde van de stad Torhout en bevindt zich op ca. 580m van het centrum van Torhout (kerk). Op ca. 560m ten oosten van het studiegebied bevindt zich een spoorlijn. De Koebeek bevindt zich op ca. 80m ten zuidwesten van het studiegebied.

Figuur 1 geeft het studiegebied weer op de GRB basiskaart, terwijl figuur 2 de kadasterkaart voor het studiegebied toont.

Figuur 1: Het studiegebied aangeduid op de GRB basiskaart (Geopunt 2021)

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hst. 3). Hiervoor werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hst. 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

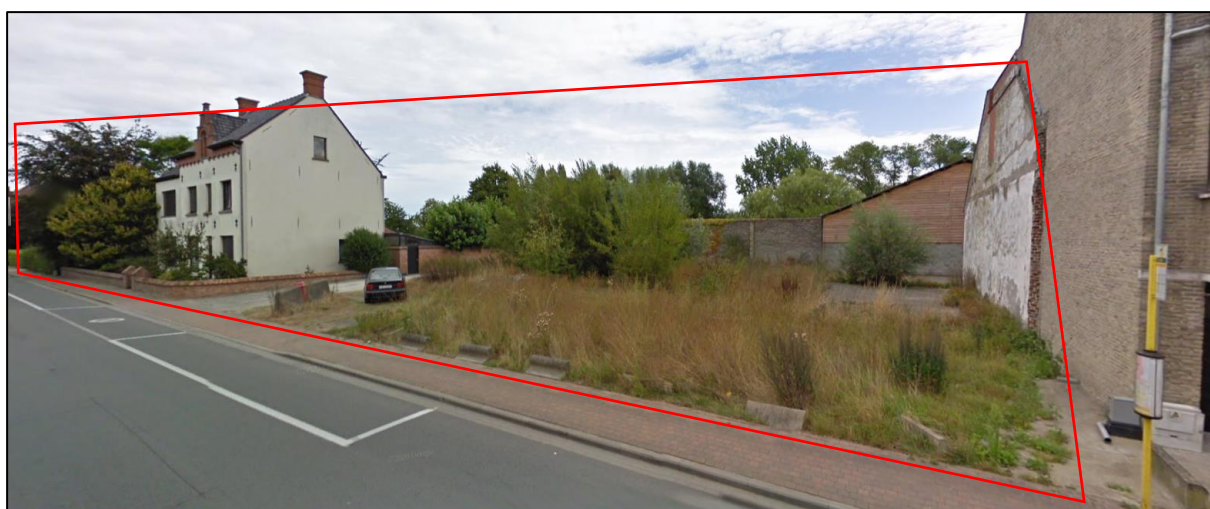
2.1 HUIDIGE SITUATIE

Figuur 3: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)

Binnen zone 1 bevindt zich momenteel een woning, nr. 62. Voor het overige is het studiegebied ingericht als tuinzone of braakliggend. Er bevinden zich bomen aan de zuidelijke zijde en aan de noordelijke zijde. In de westelijke hoek van zone 1 zijn verhardingen te zien.

Zone 2 is onbebouwd en momenteel in gebruik als weiland.

Figuur 4: Zicht op zone 1 vanaf de Kortemarkstraat (Google Maps 2021)

Figuur 5: Zicht op zone 2 vanaf de Vredelaan (Google Maps 2021)

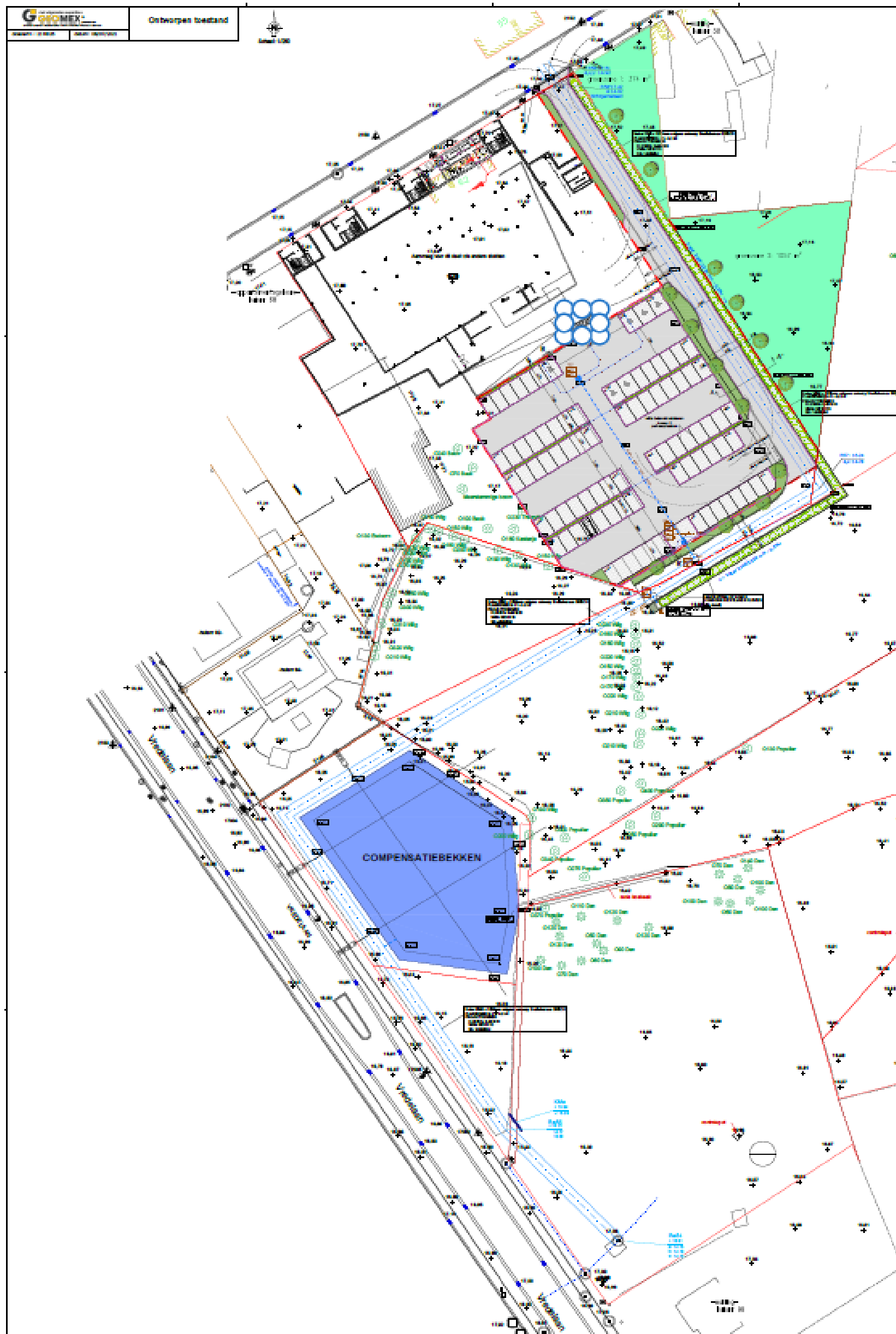
2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

In de toekomst zal binnen zone 1 een winkelruimte langsheen de Kortemarkstraat opgericht worden met bijhorende parkeergarage onder de winkelruimte. Voor de winkel met parkeergarage zullen de werken tot ca. 4m-mv diep gaan. De fundering bestaat uit palen die tot 10m tot 15m-mv diep zullen worden ingeheid, de spreiding van deze palen is tot op heden niet gekend.

Voor het overige wordt de zone rondom de winkel verhard met asfalt. Er worden ook bovengrondse parkeerplaatsen op asfalt ten zuiden van de winkel voorzien. De maximale diepte hiervoor gaat tot ca. 50cm-mv. In het oosten komen twee corresponderende groenzones. Eveneens wordt rondom de bovengrondse parkeerplaatsen een groenstrook voorzien. Hier worden enkele bomen geplant (lokale verstoring tot ca. 1m-mv) en gras gezaaid (ca. 30cm-mv).

De ingrepen binnen zone 1 variëren in diepte, maar zullen zeker een impact hebben op het mogelijke archeologisch potentieel. Voor de groenzones moet ook gerekend worden dat deze zullen dienen voor grondopslag tijdens de bouwwerken en dat er kans is op compactie door het gebruik van zware machines.

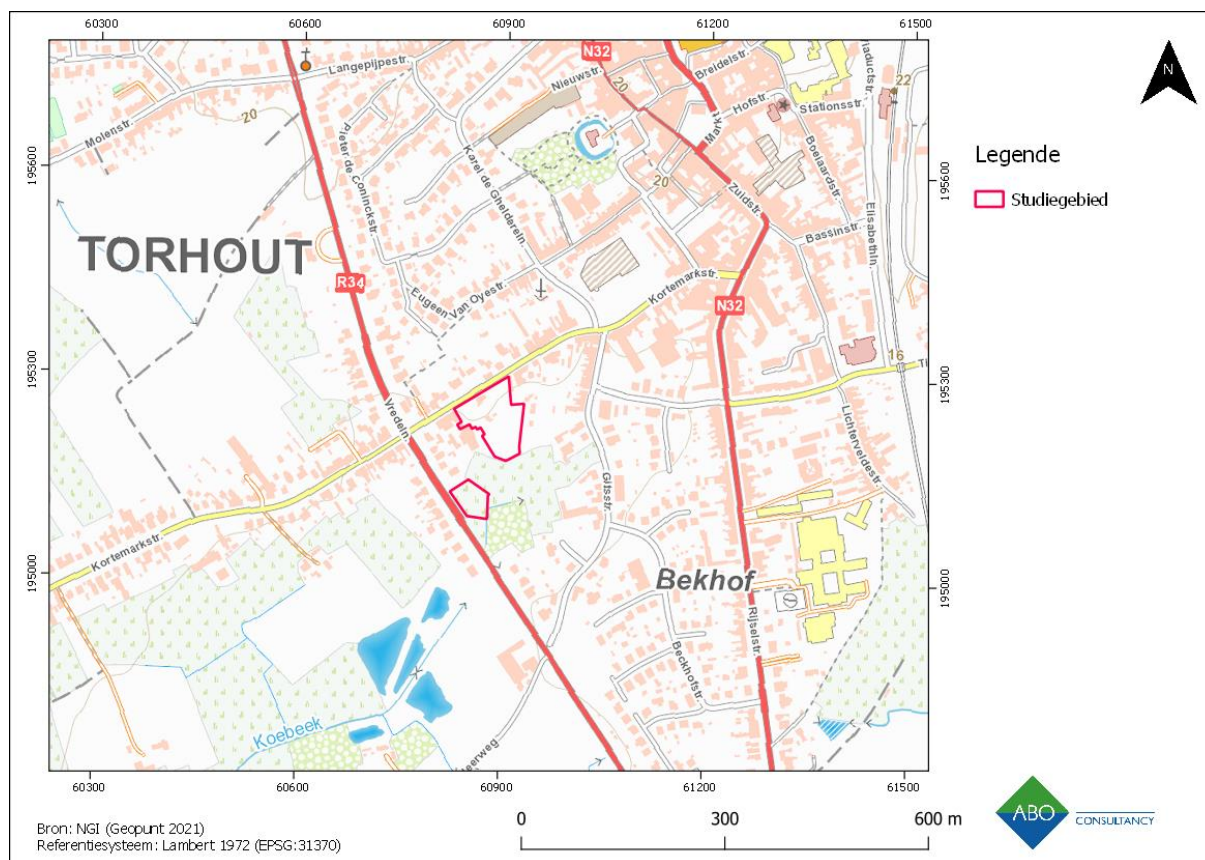
Binnen zone 2 wordt een compensatiebekken met een oppervlakte van ca. 1.200m² en een totale diepte van ca. 2,5m-mv voorzien. Ook hier zullen de werken een impact hebben op eventueel bewaarde archeologische resten.

Figuur 6: Inplantingsplan voor de toekomstige situatie (Initiatiefnemer 2021)

3 TOPOGRAFISCHE SITUERING

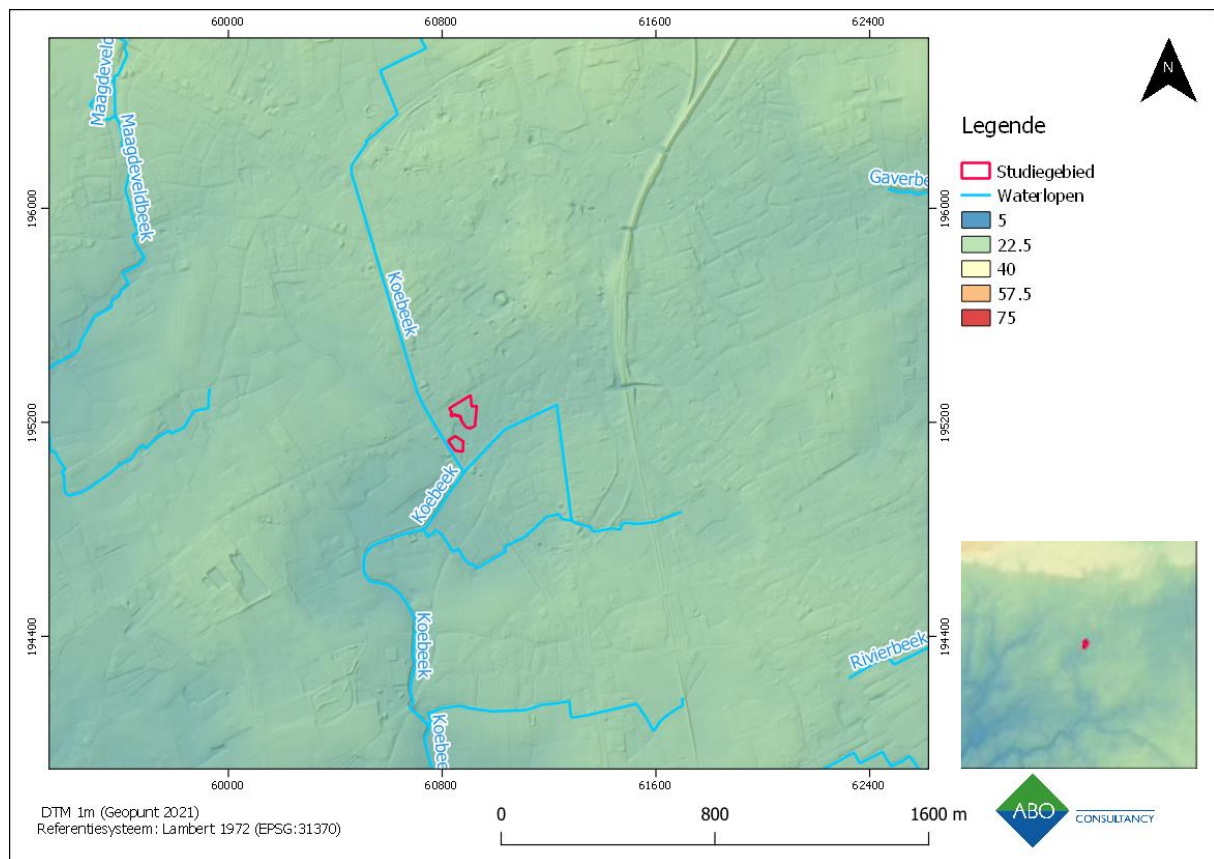
3.1 TOPOGRAFIE

Figuur 7: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)

Op de topografische kaart (Figuur 7) zien we ten noorden van zone 1 de Kortemarkstraat aangeduid in het geel. Ten westen van zone 2 is de Vredelaan te zien in het rood, aangeduid als de R34, de ring rond Torhout. Binnen zone 2 staat weiland aangeduid met ten zuiden daarvan een klein gedeelte bos. Iets verder ten zuidoosten van het studiegebied is een school te zien. Nabij deze school staat het toponiem 'Bekhof' aangeduid.

3.2 HOOGTEVERLOOP

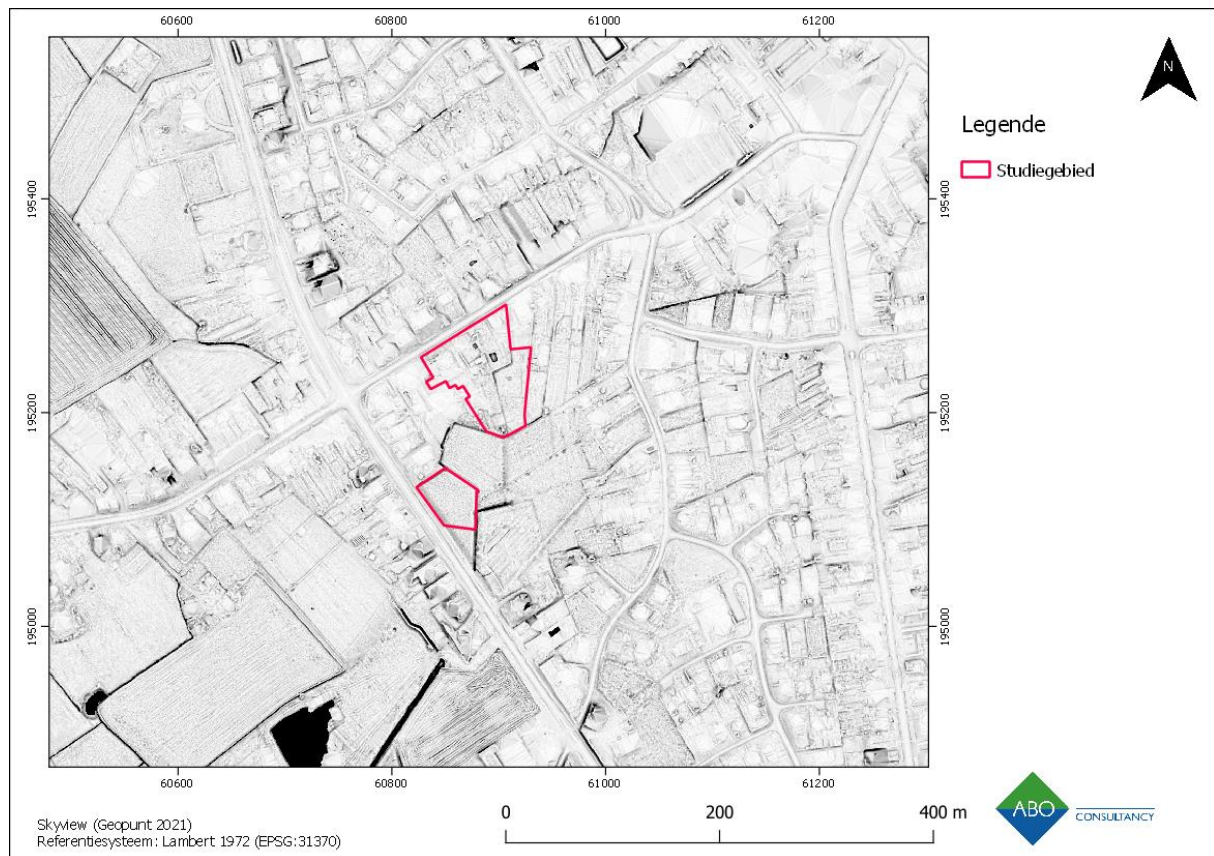

Figuur 8: Het studiegebied aangeduid op de hoogtekaart (DTM 1m) (Geopunt 2021)

Het studiegebied bevindt zich iets lager in het landschap, binnen het dal van de Handzamevaart. De Koebeek die zich vlakbij het studiegebied bevindt loopt uit in de Handzamevaart. Deze bevindt zich iets meer ten zuidoosten van het studiegebied. Het stroomgebied van de Handzamevaart en uitwaaiierende waterlopen is goed te zien op de overzichtskaart bij figuur 8. Ten noorden van het studiegebied, op een afstand van ca. 1,8km is een hoger gelegen gebied te zien. Het gaat hier om een erosiereliëf, gekend als het plateau van Wijnendale.

Torhout zelf, iets ten noorden van het studiegebied gelegen kent dus een inplanting aan de voet van het plateau van Wijnendale, binnen het dal van de Handzamevaart.

De locatie van het studiegebied is relatief gunstig voor bewoning in vroegere tijden gezien de nabijheid van water en de ligging aan de voet van het plateau van Wijnendale. Tijdens de steentijd zal de voorkeur evenwel uitgegaan zijn naar het nabijgelegen plateau gezien de hogere ligging.

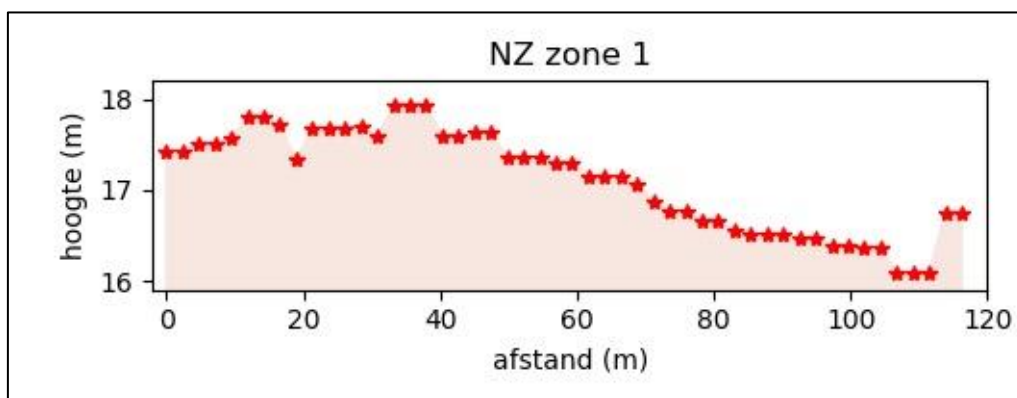

Figuur 9: Skyview (afgeleid van DTM 1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

Op de skyview (Figuur 10) zien we binnen zone 1 weinig hoogteverschillen. Wel is de bebouwing binnen deze zone waar te nemen. Binnen zone 2 zijn geen hoogteverschillen te zien. Ten oosten van zone 2 is een gedeelte van de Koebeek en een vijver te zien.

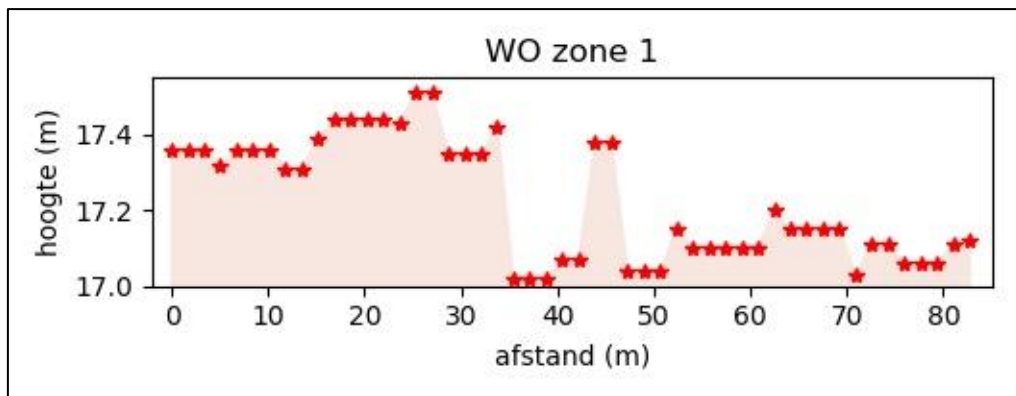

Figuur 10: Visuele weergave van de genomen hoogteprofielen bij het studiegebied (Geopunt 2021)

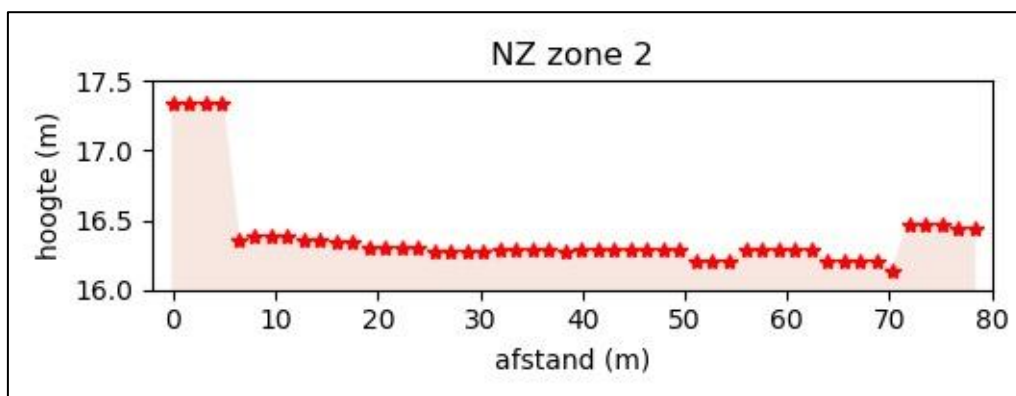
Figuur 11: Profiellijn noord-zuid, zone 1 (Geopunt 2021)

Op het hoogteprofiel van noord naar zuid (Figuur 11) merken we een daling op in zuidelijke richting. Het verschil tussen het hoogste en laagste punt bedraagt ca. 2m.

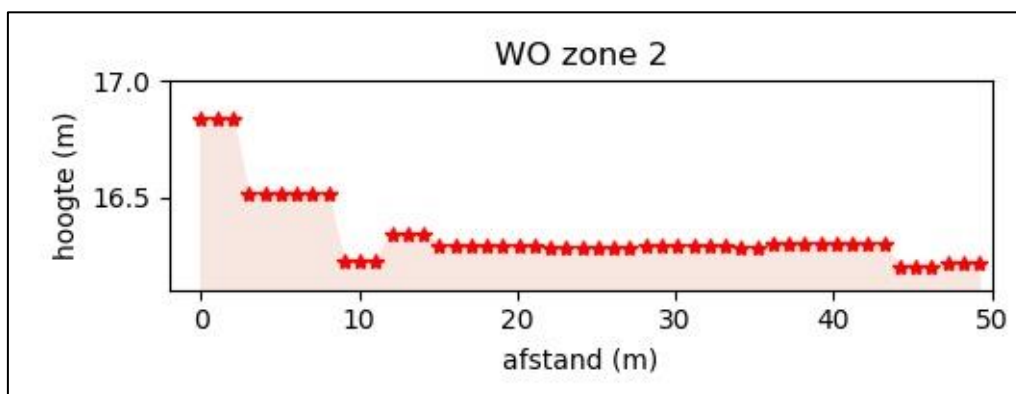
Figuur 12: Profiellijn west-oost, zone 1 (Geopunt 2021)

Op het hoogteprofiel met een west-oost oriëntatie (Figuur 12) zien we dat er enkele sprongen gemaakt worden maar dat de westelijke kant iets hoger ligt dan de oostelijke kant. Het maximale hoogteverschil tussen de punten bedraagt ca. 50cm. De punten hebben een trapsgewijze ligging, wat duidt op nivellering.

Figuur 13: Profiellijn noord-zuid, zone 2 (Geopunt 2021)

Binnen zone 2 wijst de trapsgewijze ligging van de punten op nivellering. Er is een abrupte daling merkbaar van het noorden naar het zuiden. Het verschil tussen het hoogste en het laagste punt bedraagt ca. 50cm.

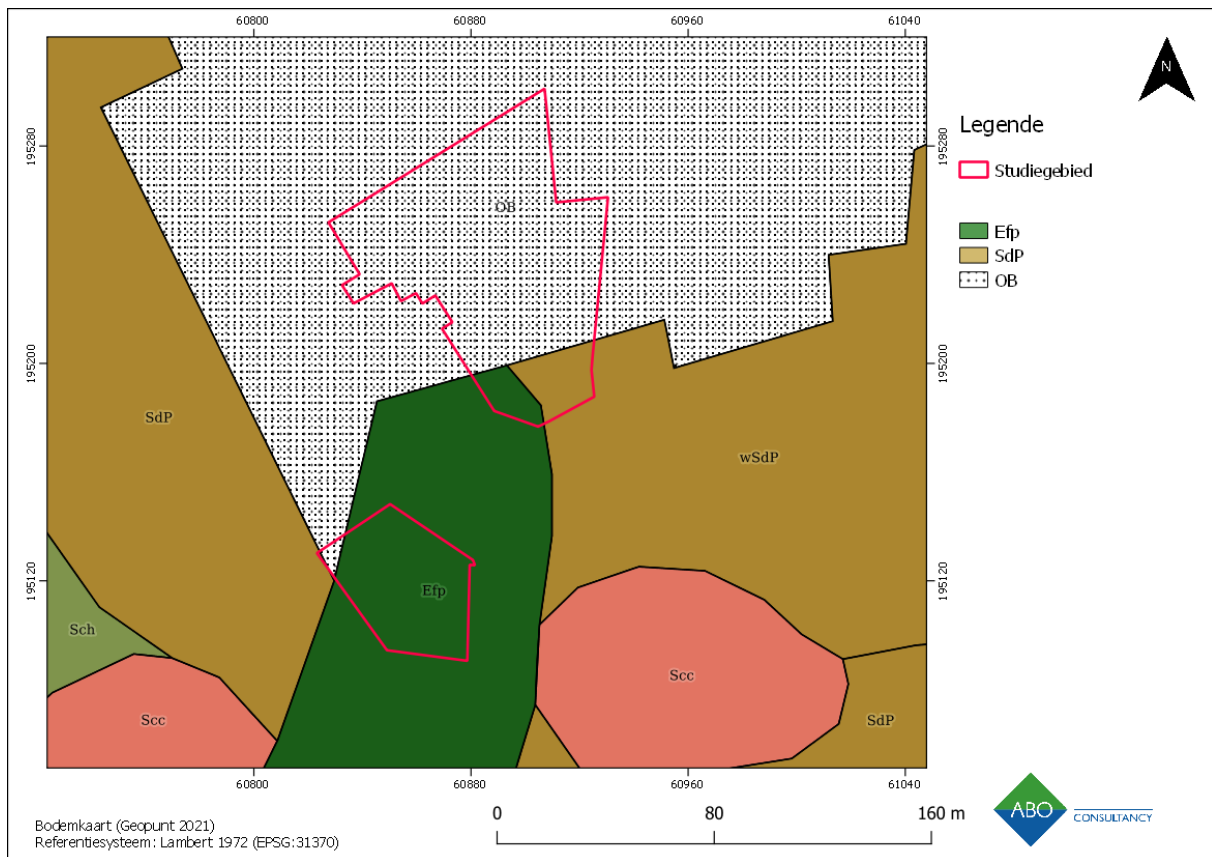

Figuur 14: Profiellijn west-oost, zone 2 (Geopunt 2021)

Op de profiellijn west-oost (figuur 14) is een daling in oostelijke richting te zien. De trapsgewijze ligging van de punten duidt op nivellering. Het maximale verschil tussen de punten bedraagt ca. 80cm.

3.3 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.3.1 BODEMKAART

Figuur 15: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)

Het grootste gedeelte van zone 1 staat gekarteerd als bodemtype **OB**, een door menselijk ingrijpen gewijzigde bodem waarvan het oorspronkelijk bodemtype niet meer achterhaald kon worden. Ook voor de noordwestelijke hoek van zone 2 is dit het geval.

De zuidwestelijke hoek van zone 1 en bijna de volledige zone 2 bestaan uit bodemtype **Efp**. Het gaat hier om een zeer sterk gleyige, alluviale kleibodem zonder profiel. De bovengrond is donkergrijs, humusrijk en meestal verweerd. De roestverschijnselen beginnen reeds in deze laag. Tussen 40 en 60cm-mv kan volledig gereduceerd, blauwgrijs materiaal aangetroffen worden. Deze klei rust op wisselende diepte op leem, zand, mergel of veen. Soms ook wel op een zeer zware, contrasterende kleilaag of een klei-zandsubstraat. Deze gronden zijn permanent nat en vaak overstroomd. Deze zijn ongeschikt als akkerland.

De zuidoostelijke hoek van zone 1 bestaat uit bodemtype **Sdp**, het betreft hier een matig natte, lemige zandbodem met onbepaald profiel. De bovengrond is donker grijsbruin en meestal 30 tot 40cm dik. Deze is goed humeus en rust meestal op een dunne, zwak humeuze overgangshorizont. De roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60cm. Deze bodems zijn te nat in de winter maar gunstig in de zomer. Het gaat hier om een goede landbouwgrond.

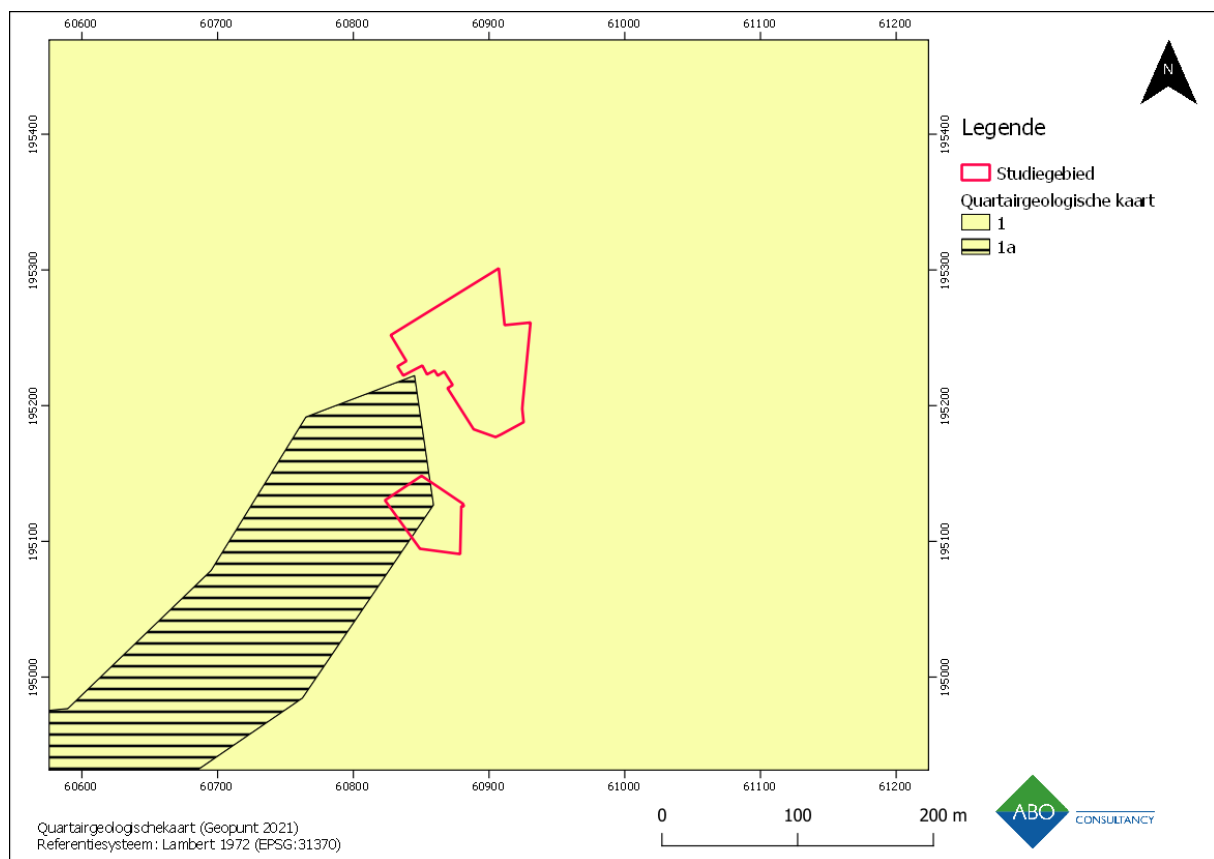
De bodemgesteldheid binnen zone 1 en 2 toont mooi de ligging van de alluviale vlakte van de Koebeek aan. Zone 2 is quasi volledig binnen deze vlakte gelegen. Het zuiden van zone 1 bevindt zich aan de rand van deze alluviale vlakte. Meer naar het oosten binnen zone 1, buiten de alluviale vlakte is dan ook iets drogere zandgrond terug te vinden.

3.3.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

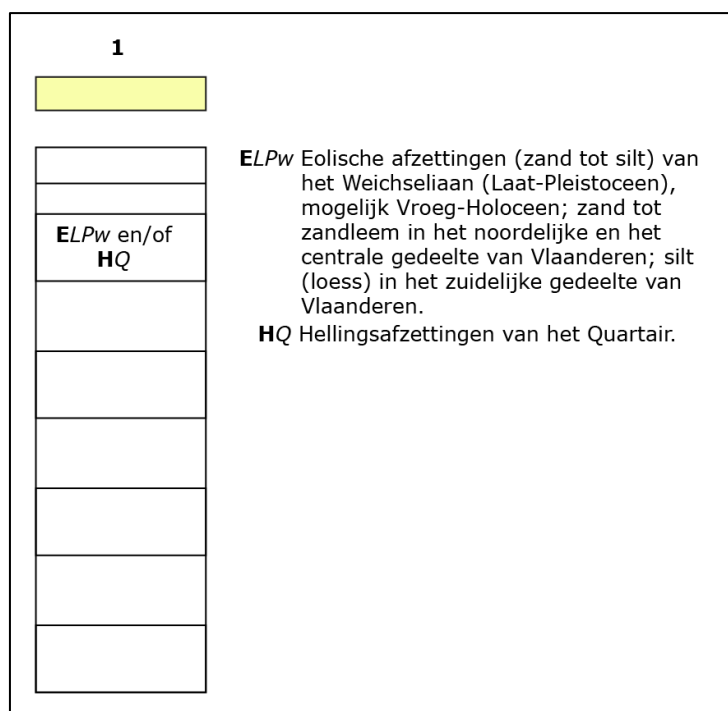
De Quartairgeologische sequentie type 1 (Figuur 17) bestaat uit eolische afzettingen (zand tot silt) uit het weichseliaan (laat-pleistoceen) en mogelijk vroeg-holoceen. Het gaat hier dan om zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen. Deze laag bevat mogelijk ook hellingsafzettingen uit het Quartair.

De Quartairgeologische sequentie type 1a (Figuur 18) bestaat uit fluviatiele afzettingen van het weichseliaan (laat-pleistoceen). Deze laag wordt gevolgd door eolische afzettingen (zand tot silt) uit het weichseliaan (laat-pleistoceen) en mogelijk vroeg-holoceen. Het gaat hier dan om zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen. De bovenste laag bestaat uit fluviatiele afzettingen van het holoceen en mogelijk tardiglaciaal (laat-weichseliaan).

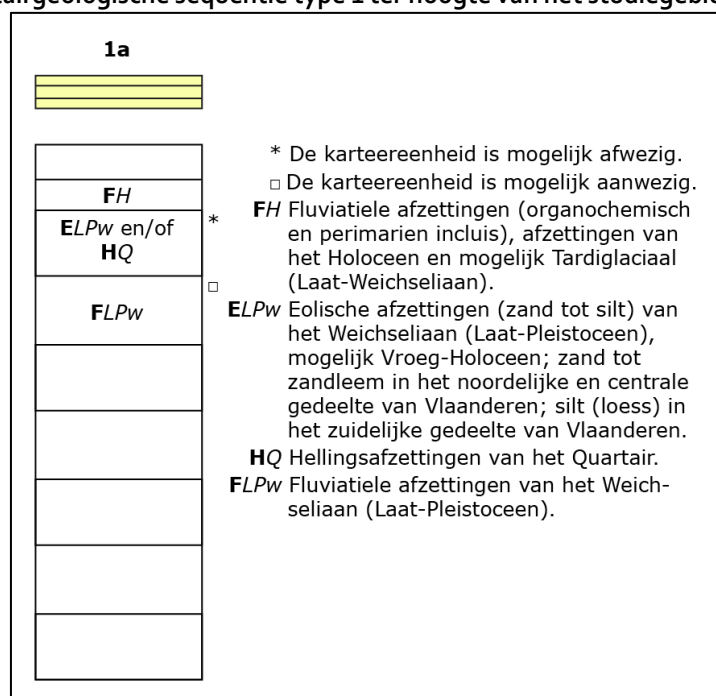
De Quartairgeologische kaart geeft mooi de ligging van zone 1 aan de rand van de alluviale vlakte van de Koebeek weer. Zone 2 is grotendeels gelegen binnen deze alluviale vlakte. Dit is ook mooi te zien op de bodemkaart (cf. hst. 3.3.1).

Figuur 16: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

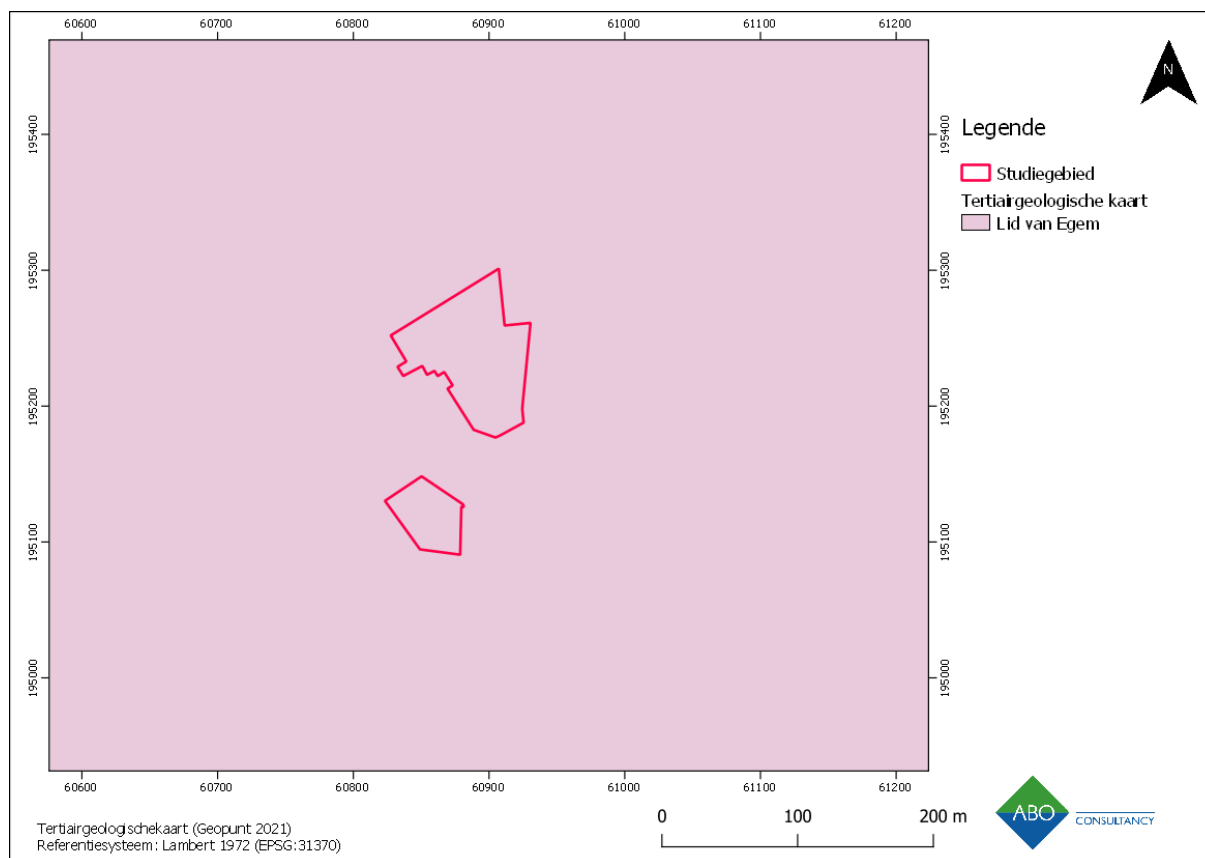

Figuur 17: Quartairgeologische sequentie type 1 ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2021)

Figuur 18: Quartairgeologische sequentie type 1a ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2021)

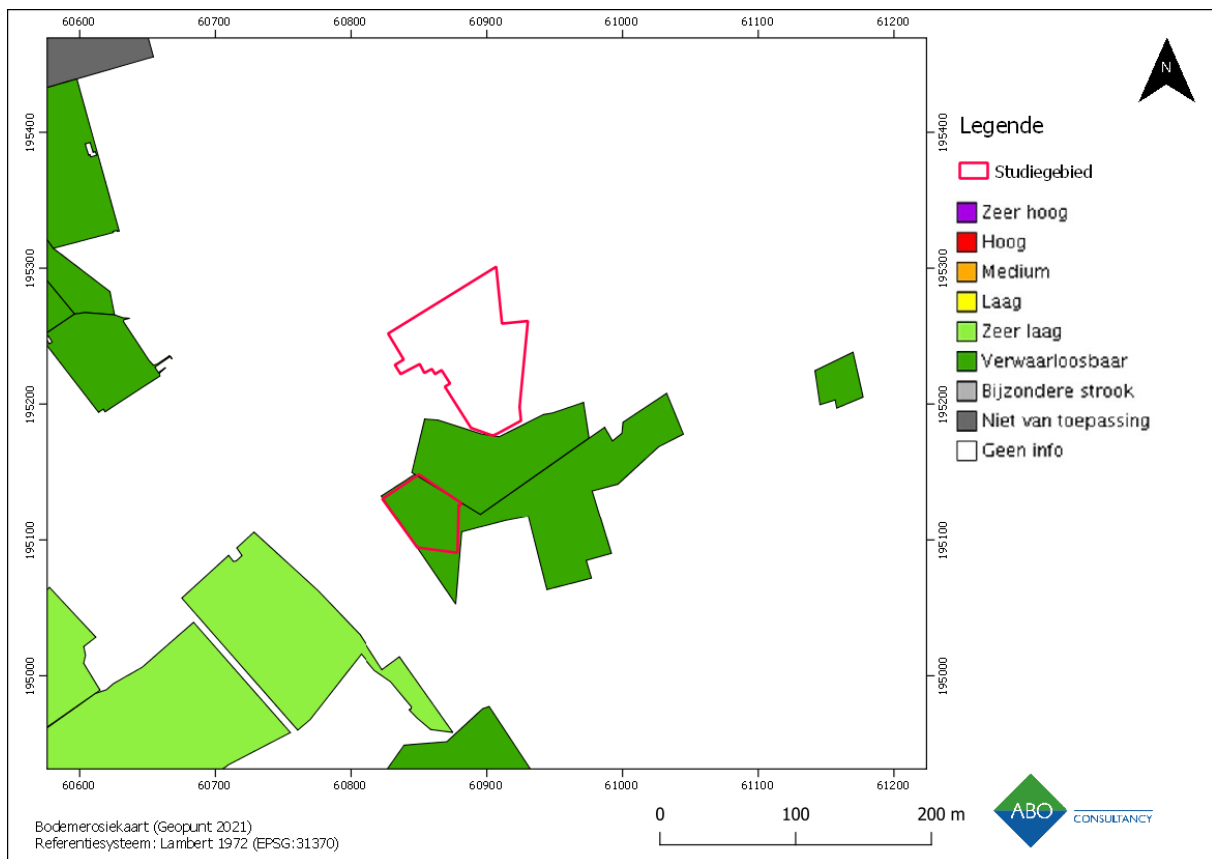
3.3.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

Figuur 19: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

Het studiegebied maakt deel uit van de Formatie van Tielt en is verder onderverdeeld tot het lid van Egem (figuur 19). Dit onderdeel bestaat uit grijsgroen zeer fijn zand, kleilagen en zandsteen-banken en is glauconiet- en glimmerhoudend.

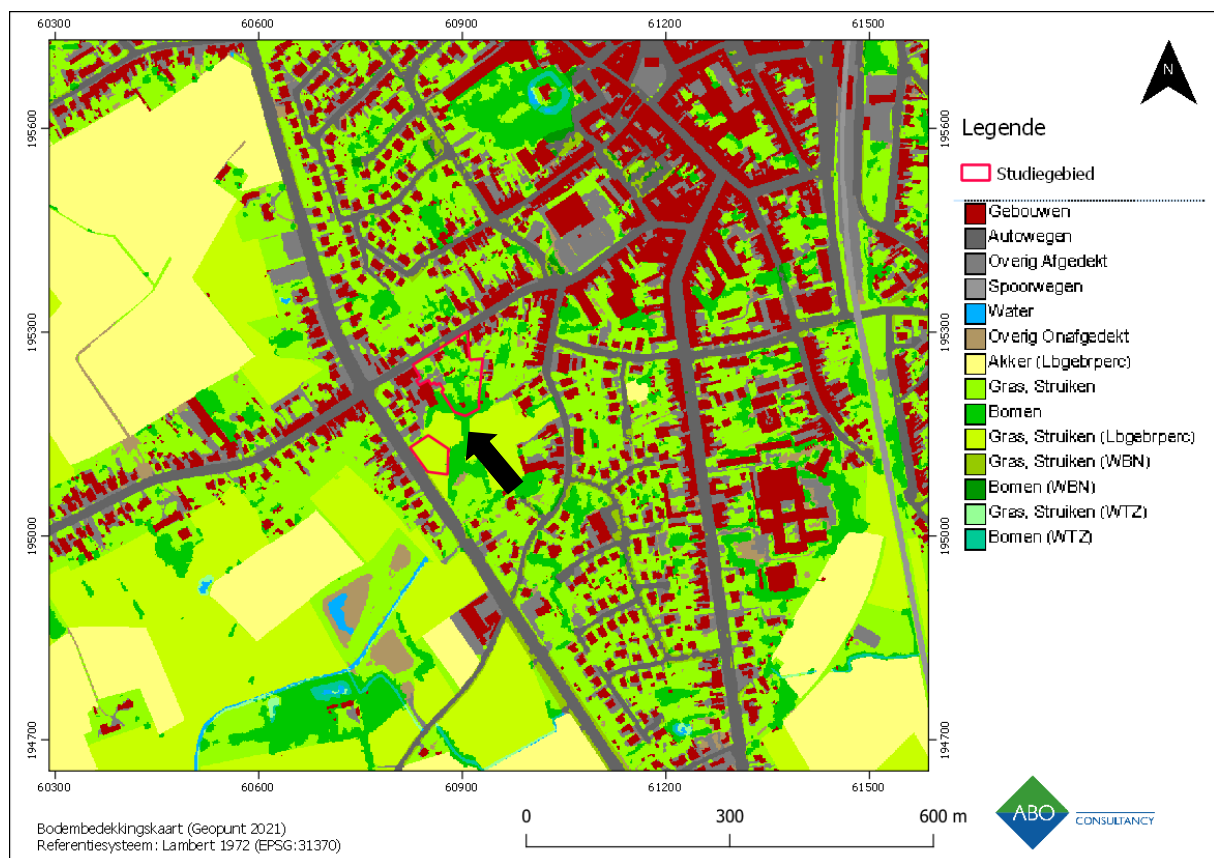
3.3.4 BODEMEROSIEKAART

Figuur 20: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

De potentiële bodemerosie (figuur 20) binnen zone 1 is niet gekend, binnen zone 2 is deze verwaarloosbaar. Afgaande op de omringende percelen waar de bodemerosie zeer laag tot verwaarloosbaar is de kans hoog dat dit ook binnen zone 1 het geval is. De lage ligging van beide zones zorgt voor een laag potentieel op erosie.

3.3.5 BODEMBEDEKKINGSKAART

Figuur 21: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

Op de bodembedekkingskaart (figuur 21) zien we binnen zone 1 bebouwing en verhardingen aangeduid, met een groot gedeelte groenzone. Binnen zone is staat gras aangeduid. Gezien de slechte zichtbaarheid van beide zones op de kaart werd een zwarte pijl toegevoegd om de ligging aan te duiden.

Ten noordoosten van het studiegebied is de stadskern van Torhout te zien. Ten zuidoosten van het studiegebied zijn woonwijken te zien. Ten westen is een groot gedeelte landbouwgebied te zien.

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris Archeologische zone	Buiten archeologische zone
Landschapsatlas	Niet relevant
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.2.1
Beschermde monumenten	Relevant, cf. 4.2.2
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Geen beschermde stads-of dorpsgezichten in de omgeving.
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2.3
Inventaris Historische Stadskern	Buiten historische stadskern
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet binnen GGA gelegen
Andere historische/ archeologische relictten	Geen andere relictten in de buurt (< 1km)
Cartografische bronnen	
Frickxkaart (ca. 1712)	Relevant, cf. 4.3.1
Ferrariskaart (ca. 1770-1778)	Relevant, cf. 4.3.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.3.3
Vandermaelenkaart (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.3.4
Poppkaart (1842-1879)	Relevant, cf. 4.3.5
Recente landschapsveranderingen	
Ortofoto 1971; 1979-1990; 2020	Relevant, cf. 4.4

Figuur 22: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 HISTORISCHE SITUERING

Over het pre-middeleeuwse Torhout is vrij weinig bekend. In de ruime regio rond Torhout zijn wel enkele prehistorische vondsten aan het licht gekomen.

Voor de Romeinse tijd wordt aangenomen dat de Steenstraat en Zeeweg mogelijk teruggaan op oudere Romeinse wegtracés. Bij opgravingen van de Sint-Pietersbandenkerk in de jaren 1940 werd een gebouw herkend als Romeins (doch niet initieel tijdens de opgraving). Het is niet duidelijk om welk soort gebouw het gaat. In de omgeving rond Torhout werden ook een aantal Romeinse brandrestengraven gevonden in het 'Moereveld' (Pyck 2001).

Vanaf de middeleeuwen tot aan het einde van het Ancien Régime bestond Torhout uit Torhout-Binnen en Torhout-Buiten, elk met eigen schepenbank en griffie. Gezien de ligging van het studiegebied op enige afstand van de rand van de historische stadskern zal dit eerder binnen Torhout-Buiten gelegen zijn geweest. Torhout-Buiten maakte deel uit van het land van Wijnendale.

Ten vroegste vanaf de 6de eeuw zou het klooster van Torhout gesticht zijn. De oudst bekende vermelding van Torhout dateert uit de 7de eeuw als 'Turholt'.

In de 9de eeuw wordt Torhout geschonken aan de bisschop van Hamburg-Bremen. Na het verdrag van Verdun behoort Torhout toe aan Karel de Kale. Eind 9de eeuw wordt het klooster verwoest door de Noormannen. Met het puin zou ten noorden van de huidige kerk dan een versterking zijn opgetrokken door de graaf van Vlaanderen, Boudewijn II. Later, in de 10de eeuw zou bij deze burcht dan een kerk (mogelijke voorloper van de huidige) zijn opgetrokken door graaf Arnulf II. De burcht zou dan in de 12de eeuw zijn afgebroken. Hier is echter geen sluitend bewijs voor (Mestdagh 2000).

In de 11de eeuw wordt definitief afstand gedaan van Torhout door het bisdom van Hamburg-Bremen ten voordele van Boudewijn V, graaf van Vlaanderen. In de 12de eeuw worden aan Torhout stadsrechten toegekend. Tussen de 11de en 16de eeuw is er weinig gekend over Torhout, wel is geweten dat er geen poorten of stadsmuren waren, enkel een wal of 'stedeveste'

Begin 14de eeuw wordt Torhout geplunderd door Franse soldaten. In de 14de eeuw wordt het 'Goed ter Walle' nu gekend als kasteel Ravenhof, voor de eerste keer vermeld. De vermelding spreekt van s'Gravenwinkele, deze naam verwijst naar de plaats waar de graaf verbleef tijdens de jaarmarkt van Torhout. Na de teloorgang van deze jaarmarkten in de 13de eeuw wordt het een verblijfplaats voor de lokale adel.

In 1418 wordt het "Goed Ten Walle" omschreven als "een huus staende up eenen wal, twelke men heet tgoet Ten Walle, met een woohuuse staende neffens het voorseide huus opten wal voorscreven met een scure, eene brauwerie ende brauhalamen" (Ravenhofstraat nr. 5).

In De "Vrijgeweedakte" (het vrij laten weiden van de veestapel) van 28 april 1424 kent hertog Adolf van Kleef (1373-1448) een aantal voorrechten toe aan de arme boerenbevolking van het gebied. De uitgestrekte gronden worden door de landbouwers vrij intensief gebruikt voor de schapenteelt, het turfsteken enz.

In 1566 wordt de stad aangevallen door de Geuzen, waarbij de kerk (Zwanestraat nr. +2) en de altaren worden ontwijd. In 1573 worden de altaren herwijd. In 1578 worden de kerk en het stadscentrum opnieuw verwoest. De inboedel van de Romaanse kerk en de archiefdocumenten (11de tot 16de eeuw) in het stadhuis gaan verloren in de branden bij de Beeldenstorm. De kerk, het stadhuis, het hospitaal, de lakenhallen en alle andere middeleeuwse gebouwen gaan verloren. Volgens een andere auteur wordt het hospitaal echter niet vernield bij deze campagne (Mestdagh 2000).

In 1587-1588 bezetten Spaanse troepen Torhout. Hollandse en Engelse vrijbuiters blijven echter vanuit Sluis en vanuit Oostende (tot 1604) de streek onveilig maken. Op het einde van de 16de eeuw is Torhout dan ook nagenoeg ontvolkt en liggen bijna alle landbouwgronden braak.

Na 1592 verbetert de toestand geleidelijk. Ondanks een overeenkomst tussen de abdij van Hemelsdale en de stad Torhout in 1586-1587 om de tanende kloostergemeenschap in het hospitaal (Bruggestraat nr. 12) nieuw leven in te blazen verdwijnt de oude kloostergemeenschap in 1590-1592 en worden de goederen van het hospitaal bij de bezittingen van de kerk gevoegd.

In de 17de eeuw wordt Torhout regelmatig geteisterd door pestepidemies. Dit is onder meer het geval in 1604-1606, 1624-1627, 1634-1636 en 1645-1647.

In 1607-1617 worden het kapittel en de schepenbank terug ingesteld. Nog in 1617 wordt gestart met de heropbouw van de Sint-Pietersbandenkerk (Zwanestraat nr. +2). De werken zijn reeds volop bezig wanneer bisschop Triest in 1617 het bevel geeft de uitgebrande bekapping te vernieuwen. In 1623 wordt er een akkoord gesloten tussen het kapittel, de schepenbank van Torhout-Binnen en de schepenbank van Torhout-Buiten (het Land van Wijnendale) over de verdeling van de herstellingskosten (Mestdagh 2000).

Nog in de vroege 17de eeuw wordt een nieuw stadhuis gebouwd op de Markt. In 1661 wordt het Torhoutse hospitaal (Bruggestraat nr. 12) heringesteld. Dit wordt in 1665 bekrachtigd door de heer van Wijnendale. Daar het Concilie van Trente (1545-1563) bepaalde dat geen enkel klooster nog buiten de stadsvesten opgericht mocht worden, verlegt men de vestingbeek rond het hospitaal.

In de 18de eeuw ondergaat Torhout een aantal belangrijke en bepalende wijzigingen. Vooral de groei van een aantal kleinere ambachtelijk-industriële vestigingen (cf. onder meer Huidevettersstraat, Nieuwstraat), de aanleg van de steenwegen en de bevolkingsaan groei zijn belangrijk. Vooral na de Vrede van Aken (1748) zullen de Zuidelijke Nederlanden een lange periode van relatieve rust kennen (Mestdagh 2000).

Op 28 september 1708 vindt de zogenaamde "Battle of Wynendaele" plaats. Dit treffen tussen de Franse en Engelse troepen even buiten het domein van Wijnendale (Oostendestraat nrs. 390-396) kadert in de Spaanse Successieoorlog (1702-1714). De Engelse troepen en hun bevoorrading komen aan via Oostende, Torhout en Kortrijk. De Franse troepen die deze bevoorrading willen stilleggen, worden door Engelse en geallieerde troepen verslagen in Wijnendale.

Carl-Theodor von Neuburg (geboren 1742, sterfdatum onbekend), eigenaar en heer van Wijnendale speelt een belangrijke rol in de aanleg van nieuwe steenwegen wat op zijn beurt voor een economische ontsluiting van Torhout zorgt. Op 7 april 1751 wordt het octrooi voor de aanleg van de kasseiweg Brugge-Torhout-Menen en Torhout-Wijnendale goedgekeurd. Deze wegen worden aangelegd tussen 1750 en 1755 (Bruggestraat, Rijselstraat, Roeselaarseweg, de Oostendestraat tot het kasteel van Wijnendale) (Halewijn 1971).

In 1792 ondergaan onze gewesten de invasie van de Franse troepen. Op 12 november bereiken de Franse troepen Torhout. Op 13 december wordt een vrijheidsboom geplant op de Markt. Op 14 december worden verkiezingen gehouden voor de "vrije stede van Thorhout" en het "vrije land van Wijnendale". Op 21 december legt het nieuwe stadsbestuur de eed af. In maart 1793 - kort na de nederlaag bij Neerwinden - verlaten de Fransen Torhout. Geallieerde Engelse, Hessische en Hannoveriaanse troepen nemen hun plaats in en slaan een groot legerkamp op bij het gehucht Bergen-op-Zoom (Berg op Zoomstraat). Op 7 en 10 juni 1794 vertrekken de geallieerde troepen opnieuw. Op 14 juni komen de eerste Franse troepen opnieuw aan te Torhout. In 1795 wordt

het "Leiedepartement" opgericht, waaronder Torhout een bestuurlijk en rechterlijk kanton is. Wijziging van de omschrijving in 1800 en 1809 met splitsing in een eerste kanton met Torhout-Stad, Kortemark, Handzame en een tweede kanton met het vroegere Torhout-Buiten, Aartrijke, Koekelare en Ichtegem.

De 19de eeuw is een relatief rustige periode met economische bloei voor de regio van Torhout. Vooral het pottenbakkersambacht en de metaalnijverheid floreren.

Tijdens WOI was Torhout een van de voornaamste bevoorradings- en verplegingscentra van de Duitse troepen binnen het Etappegebied. Eind augustus 1914 rijden de eerste Duitse verkenners de stad binnen. Zij richten hun kamp op aan de Palingdreef. Vanaf 15 oktober nemen de Duitse troepen hun intrek in de binnenstad. De Duitse staf installeert zich in het woonhuis van de brouwerij Lauwers (Oostendestraat), en later in het "huis Bekaert" in de Gevangenisstraat (huidige Markt nrs. 22-23). Het hospitaal (Bruggestraat nr. 12) en het Sint-Jozefinstituut (Bruggestraat nr. 23) worden ingericht als lazaret.

Het jaar 1915 is van belang voor de ontwikkeling van de Duitse transportmiddelen. De Duitse bezetter trekt een tram- en treinlijn voor de bevoorrading van de troepen tussen Ruddervoorde (Oostkamp) over Torhout naar Beerst (Diksmuide). Op Torhouts grondgebied loopt deze lijn door het domein "Groenhove" (cf. Bosdreef), door de zogenaamde "IJzeren Duiker" aan de Keibergstraat en over de Paardenmarkt (Bruggestraat) richting Wijnendale en Beerst. Op de "Twaalf Gemeten" (ter hoogte van het huidige Rembertziekenhuis in de Sint-Rembertlaan) wordt een vliegveld aangelegd. In 1917 wordt ook langs de Oostendestraat een vliegveld aangelegd.

In 1916 worden Duitse doelwitten door de geallieerden met luchtbombardementen bestookt. Op 12-13 juli en 16 augustus wordt het station (Viaductstraat nr. 1) gebombardeerd. In november wordt de beiaard van de Sint-Pietersbandenkerk (Zwanestraat nr. +2) opgeëist en vernield.

In 1917 en 1918 worden de meeste nog resterende Torhoutse molens gedynamiteerd en/ of omver getrokken door de Duitse troepen. Op 17 maart 1918 wordt het klooster van Sint-Vincentius (cf. Spinneschoolstraat) gebombardeerd. Op 24 april volgt een luchtaanval op het Sint-Jozefsinstituut (Bruggestraat nr. 23). De geallieerde bombardementen op Torhout van oktober versnellen de Duitse aftocht. Op 10 oktober vertrekt de Duitse Kommandatur uit Torhout. Ondertussen hebben de Duitsers alle strategische plaatsen zoals de spoorweginstallaties, de molens, de kerktoeren (Zwanestraat nr. +2) en depots opgeblazen. Na de slag rond Torhout van 16 tot 18 oktober, worden de geallieerden op 18 oktober in de binnenstad onthaald (Mestdagh 2000).

Tijdens de Tweede Wereldoorlog is Torhout slachtoffer van bombardementen van de 'Luftwaffe'. In 1944 wordt de stad door Canadese troepen bevrijd.

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.2.1 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

Figuur 23: Weergave van de locaties met gekend bouwkundig erfgoed in de nabijheid van het studiegebied (Geopunt 2021)

Het bouwkundig erfgoed (Figuur 23) in de omgeving van het studiegebied dateert telkens uit de 19de eeuw of later. Gezien dit in het kader van deze bureaustudie niet relevant is zullen deze elementen dan ook niet verder besproken worden. Voor de volledigheid worden deze wel opgelijst in onderstaande tabel (Figuur 24).

ID	Omschrijving	Datering
87348	Burgerhuis	20 ^{ste} eeuw
87349	Burgerhuis met kleine voortuin	20 ^{ste} eeuw
87405	Boerenarbeidershuis	Eind 19 ^{de} eeuw
87406	Villa	Interbellum
87407	Burgerhuis	Interbellum
87408	Boerenarbeidershuis	19 ^{de} eeuw
87409	Interbellumvilla	Interbellum
87410	Interbellumwoning	Interbellum

Figuur 24: Tabel van het bouwkundig erfgoed (Geopunt 2021)

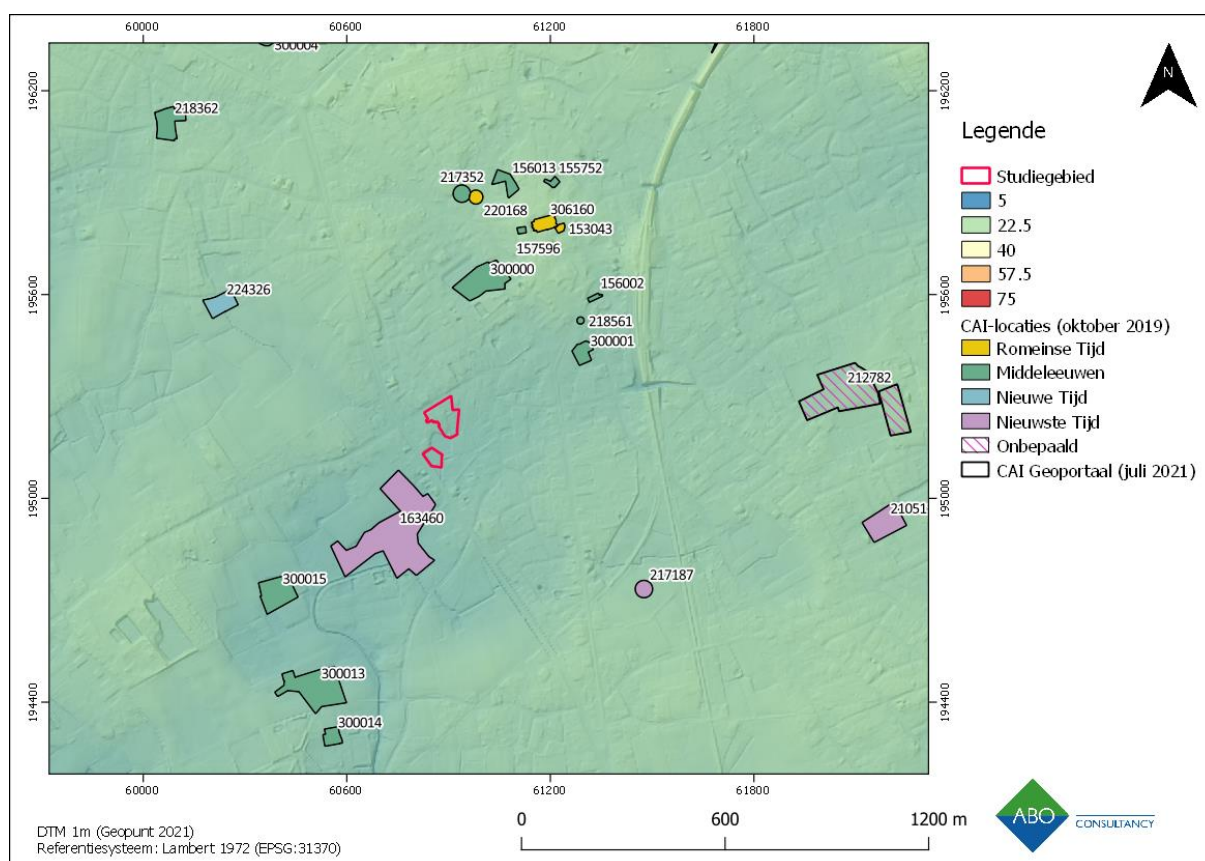
4.2.2 BESCHERMDE MONUMENTEN EN STADS- OF DORPSGEZICHTEN

Figuur 25: Beschermde monumenten in de omgeving van het studiegebied (Geopunt 2021)

Op enige afstand ten noordoosten van het studiegebied bevinden zich een aantal beschermde monumenten. Deze bevinden zich binnen de stadskern van Torhout terwijl het studiegebied zich daarbuiten bevindt en zijn dus minder relevant in het kader van deze bureaustudie, deze zullen dan ook niet verder besproken worden. De vastgestelde archeologische zone van Torhout is hier in het blauw gearceerd.

4.2.3 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 26: Overzicht van de CAI-meldingen binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2021)

ID	Omschrijving	Datering
163460	Archeologisch vooronderzoek (proefsleuven)	Nieuwste tijd
217187	Metaaldetectie	Nieuwste tijd
224326	Archeologisch vooronderzoek (proefsleuven)	Nieuwe tijd
300013	Site met walgracht (cartografie)	Late middeleeuwen
300014	Site met walgracht (cartografie)	Late middeleeuwen
300015	Site met walgracht (cartografie)	Late middeleeuwen

Figuur 27: Tabel met de CAI-meldingen binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2021)

ID 163460

Op deze locatie werd in 2012 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Dit leverde enkel recente verstoring en recente grachten en greppels op. De zone bleek in het verleden fel verstoord door zandontginning (Verwerft et al. 2012).

ID 217187

Via metaaldetectie werden in de omgeving van de Schavelarestraat enkele vondsten gedaan. Het gaat hier dan om kogels uit WOI, waaronder ook een lichtkogel. Uit de 18de eeuw dateert een munt en er werd eveneens een Amerikaanse cent uit 1906 aangetroffen. Ook werd een musketkogel uit de nieuwe tijd gevonden.

ID 224326

Op deze locatie werd in 2018 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Uit de 18de eeuw dateert een gedempte perceelsgracht en een opgevulde depressie. Uit de 20ste eeuw dateert een bomkrater. Uit de volle/late middeleeuwen werden enkele greppels met in de vulling enkele scherven grijs gedraaid aardewerk aangetroffen (Deconynck & Vergauwe 2018).

ID 300013

Op deze locatie werd op de Popp-kaart een site met walgracht vastgesteld. Delen van de gracht en de gebouwen zijn zeker bewaard gebleven tot ca. 1850.

ID 300014

Op deze locatie werd op de Popp-kaart eveneens een site met walgracht vastgesteld. Continuïteit tot zeker 1850 met bewaarde gracht en gebouwen.

ID 300015

Op deze locatie werd op de Popp-kaart ook een site met walgracht vastgesteld. Delen van de gracht en de gebouwen zijn zeker bewaard gebleven tot ca. 1850.

De meldingen in de CAI die besproken werden hebben dezelfde landschappelijke ligging als het studiegebied, namelijk iets lager gelegen binnen de vallei van de Handzamevaart. Ten noordoosten van het studiegebied is een cluster met meldingen uit de Romeinse en middeleeuwse periode op te merken. Deze zijn gelegen binnen de historische stadskern van Torhout en zijn van minder belang voor het studiegebied gezien de verschillende context. Het studiegebied was immers ruim buiten de stadsmuren gelegen. De twee proefsleuvenonderzoeken (ID 163460 en ID 224326) leverden slechts weinig sporen op. Het metaaldetectieonderzoek (ID 217187) wijst op enkele veldslagen die in de nieuwe tijd en nieuwste tijd (WOI) nabij Torhout werden uitgevochten (cf. hst. 4.1). De sites met walgracht werden getypeerd in de late middeleeuwen, deze kunnen echter ook jonger zijn. Het gaat (veelal) om omwalde hoeves waarbij de omwalling een statussymbool is. De omwalling ID 300013 komt reeds voor op de Ferrariskaart (1771-1778) de overige twee sites (ID 300015 en 300014) zijn pas zichtbaar op kaarten uit de 19de eeuw en zijn dus pas later opgericht. De meldingen uit de CAI zijn typerend voor de landelijke ligging van het studiegebied.

4.2.4 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S WAARVAN REEDS AKTE GENOMEN WERD

In de nabijheid van het studiegebied bevinden zich twee archeologienota's waarvan reeds akte werd genomen.

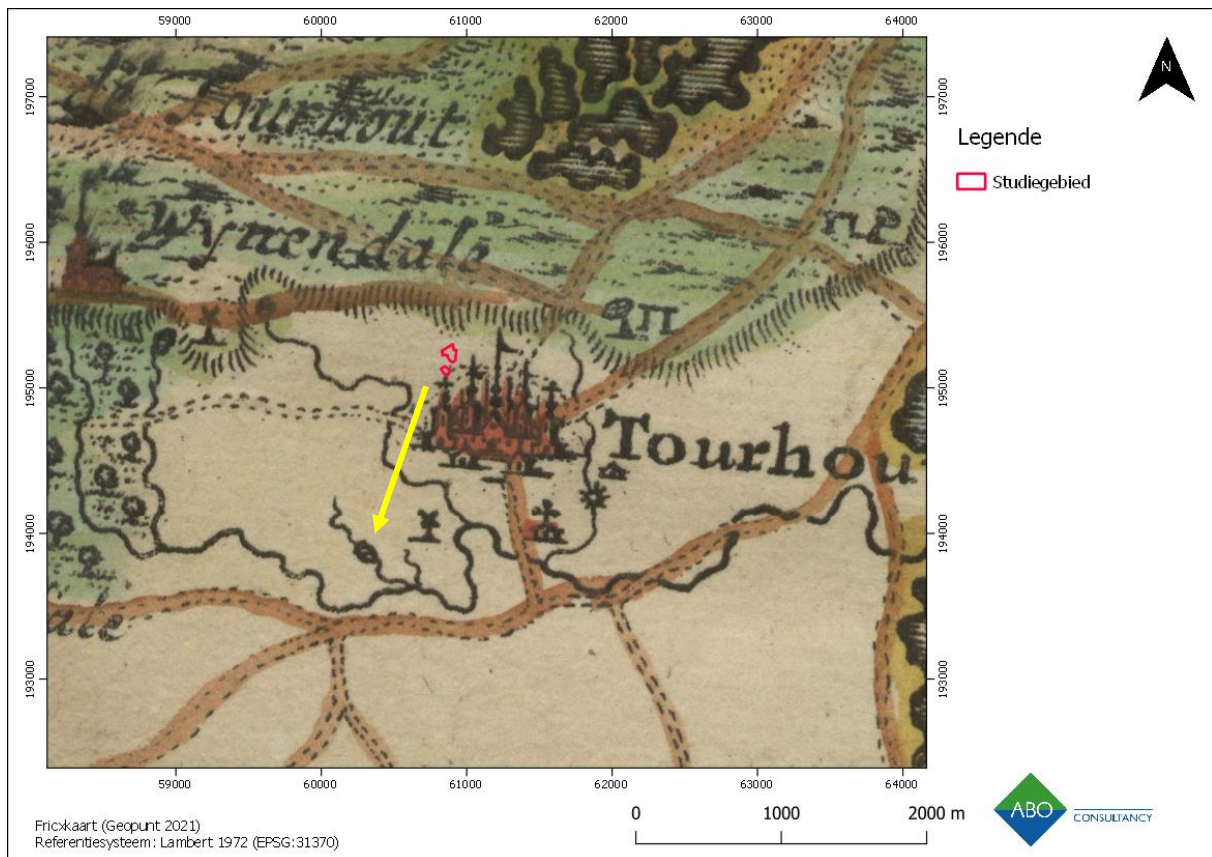
ID 1173 betreft een archeologienota die werd opgemaakt naar aanleiding van de bouw van een winkelpand. De verstoring door de geplande werken bleef erg beperkt met uitzondering één diepere ingreep van beperkte oppervlakte die kan beschouwd worden als lokale verstoring. Uit de bureaustudie en landschappelijke boringen blijkt dat de zone waar gebouwd zal worden reeds tot ca. 1m-mv verstoord is. Voor het overige deel werd ook een puinlaag tussen 50 en 70cm-mv vastgesteld. Bijgevolg wordt geen verder vooronderzoek geadviseerd (Hertoghs 2016).

ID 14540

In het kader van de heraanleg van riolering voor de stad Torhout werd een archeologienota opgesteld. Hierin werd vastgesteld dat er een groot potentieel tot kennisvermeerdering aanwezig is voor de zones die gelegen zijn binnen de historische binnenstad. Voor de zones hierbuiten werd in het kader van de archeologienota een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd. Hier werd vastgesteld dat er verstoring aanwezig is in de bodemopbouw onder de straat en er dus geen sprake meer is van een potentieel tot kennisvermeerdering. Bijgevolg kunnen de zones buiten de stadskern vrijgesteld worden van verder onderzoek. Voor de zones binnen de stadskern wordt verder onderzoek geadviseerd (Roelens et al. 2020).

4.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.3.1 FRICXKAART (CA. 1712)

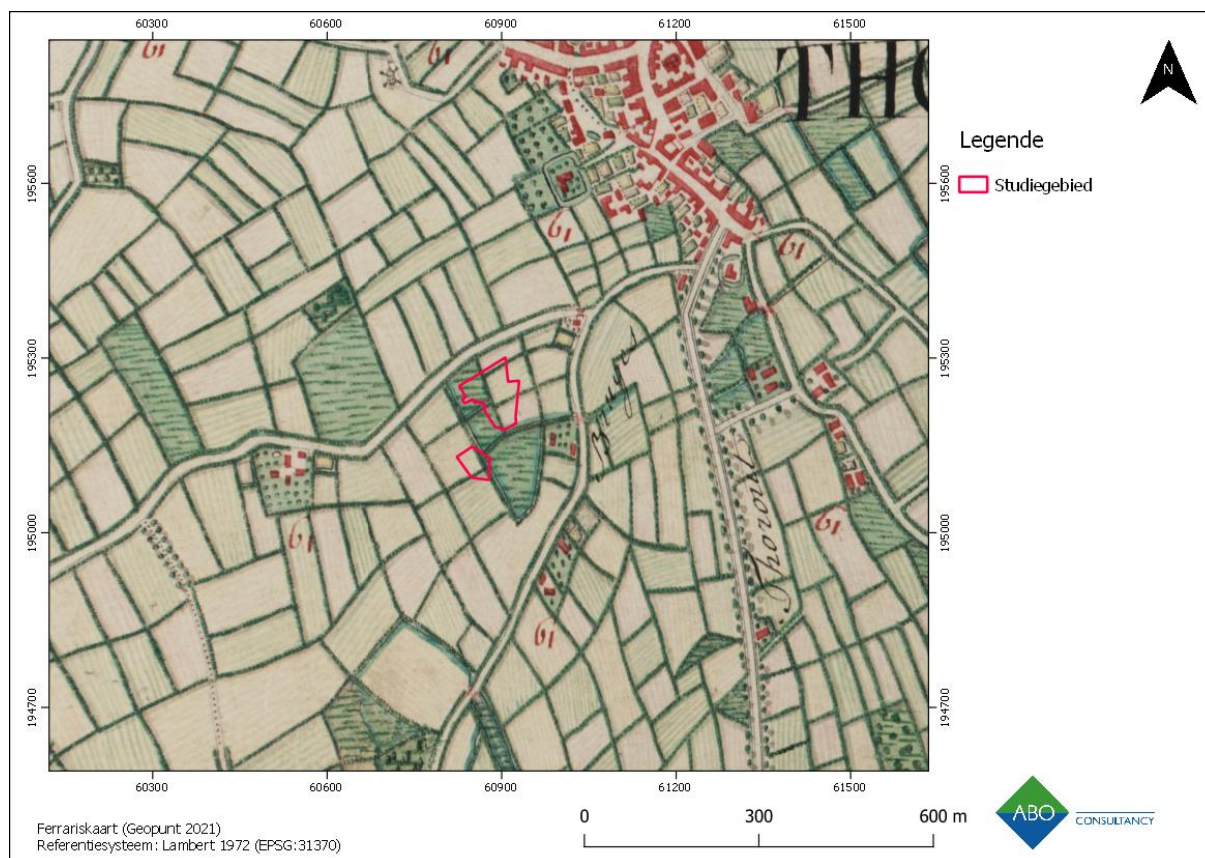
Figuur 28: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

Op de Fricxkaart (Figuur 28) is het studiegebied verschoven naar het noorden. Het dient zich verder naar het zuiden te bevinden, ten zuidwesten van de stadsrand. De gele pijl geeft de juiste locatie aan. Deze verschuiving komt voor omdat historische kaarten niet altijd even correct georeferereerd kunnen worden.

Op deze kaart is ten noorden van Torhout duidelijk het plateau van Wijnendale te zien. Het kasteel van Wijnendale, iets verder ten westen van Torhout is eveneens te zien op de kaart.

Ten zuiden van het studiegebied is de Handzamevaart te zien met als uitloper de Koebeek waarbij het studiegebied gelegen is.

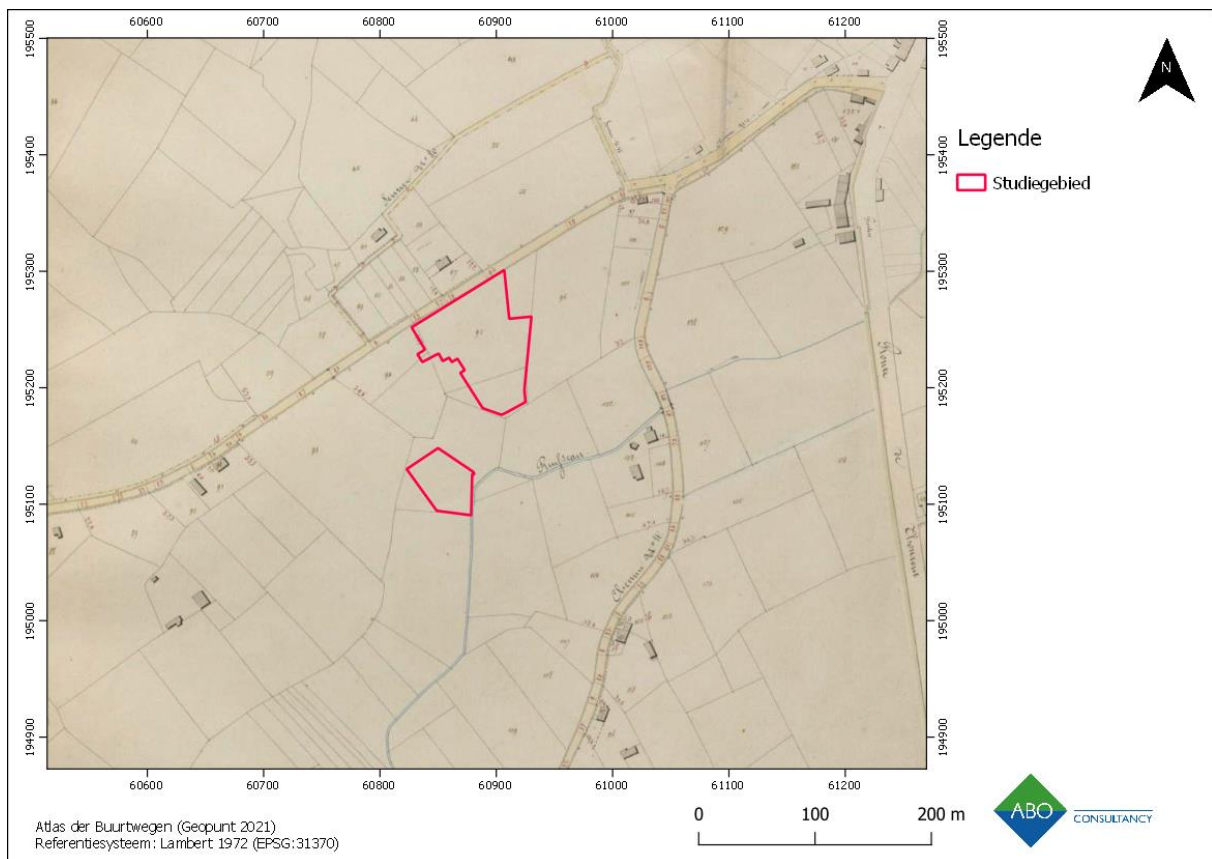
4.3.2 FERRARISKAART (CA. 1770- 1778)

Figuur 29: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

Op de Ferrariskaart (Figuur 29) zien we reeds een gedeelte van het huidige stratenpatroon nabij zone 1. Zowel zone 1 als zone 2 bevinden zich in landbouwgebied. Het gaat hier dan om weiland en akkergrond. De rechte, met bomen omzoomde weg ten oosten van het studiegebied is de steenweg van Roeselare naar Torhout. De bebouwing in de omgeving van het studiegebied behoort tot de parochie van Torhout.

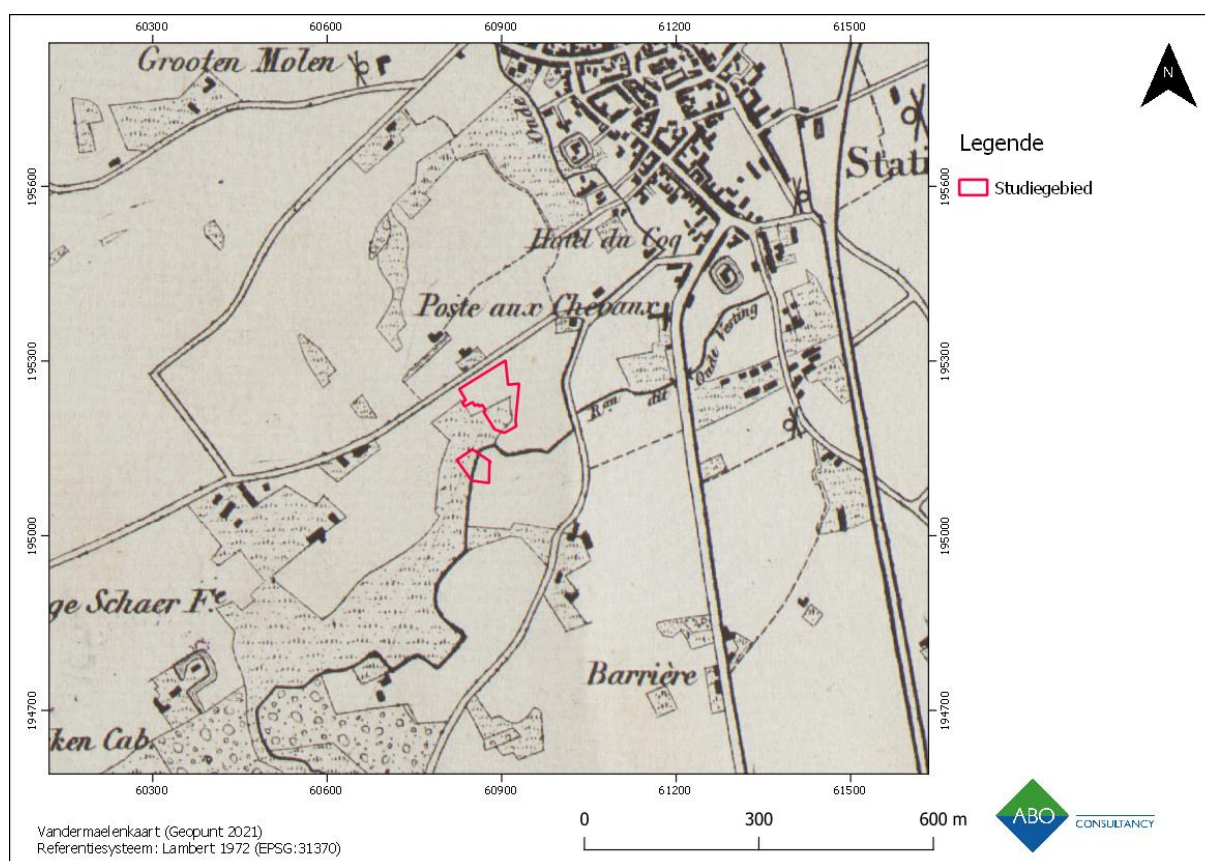
4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1840)

Figuur 30: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

Op de Atlas der Buurtwegen (Figuur 30) zien we dat zone 1 een gedeelte van vier percelen omvat. Zone 2 maakt deel uit van een perceel. Meteen ten zuiden van zone 2 is de Koebeek te zien. Meteen ten noorden van zone 1 is het stratenpatroon van de huidige Kortemarkstraat te zien. Binnen het studiegebied is geen bebouwing aanwezig.

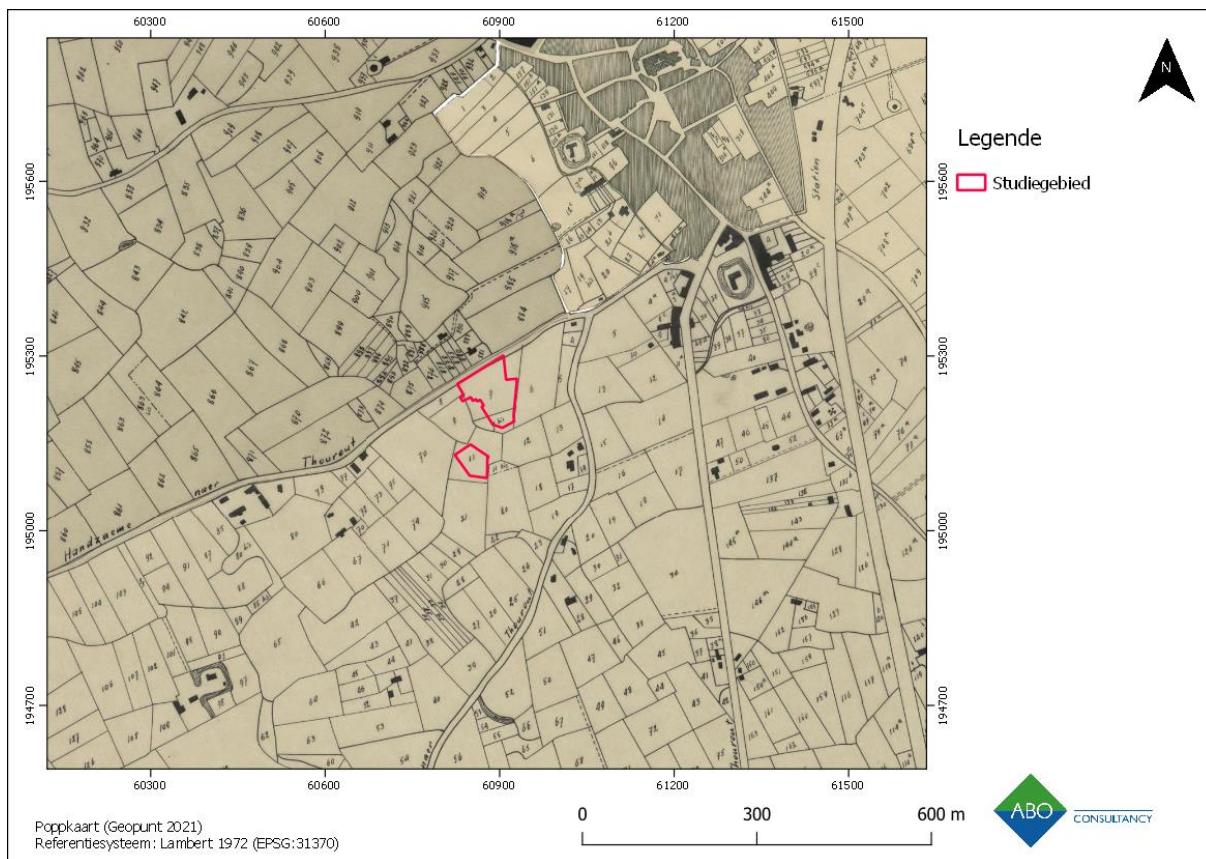
4.3.4 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

Figuur 31: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

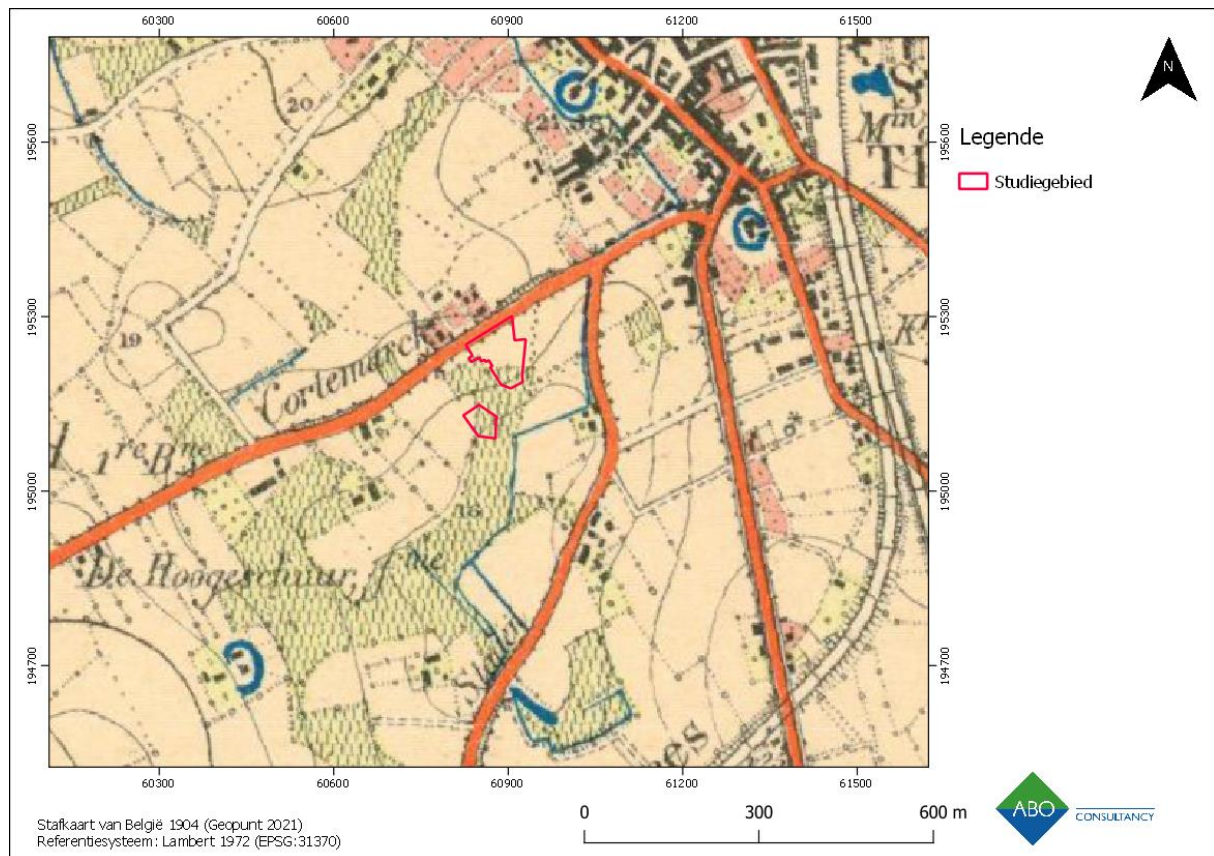
Op de Vandermaelenkaart (Figuur 31) zien we nog steeds geen bebouwing binnen het studiegebied. Een gedeelte van beide zones is aangeduid als weiland. Dit gedeelte komt overeen met de natte kleibodem op de bodemkaart (cf. hst. 3.3). Deze gedeeltes maken deel uit van de alluviale vlakte van de Koebeek. Het centrum van Torhout is te zien op enige afstand ten noordoosten van het studiegebied.

4.3.5 POPPKAART (CA. 1842-1879)

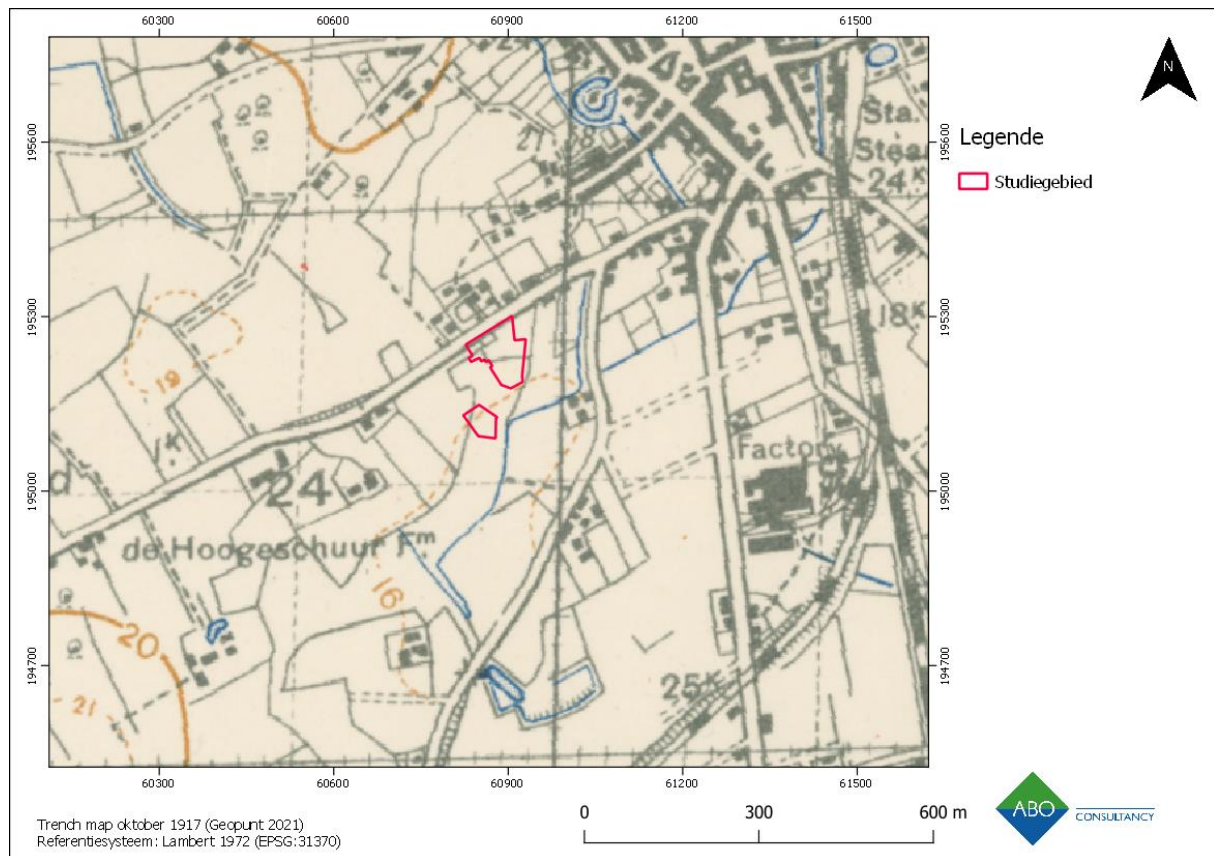
Figuur 32: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2021)

Op de Poppkaart (Figuur 32) zien we dezelfde situatie in verband met de percelen als op de Atlas der Buurtwegen (hst. 4.3.4). De weg ten noorden van zone 1 staat hier aangeduid als de 'straet van 'Handzaeme naer Thourout'. Binnen beide zones van het studiegebied is geen bebouwing te zien.

Figuur 33: Stafkaart van België 1904 (Cartesius 2021)

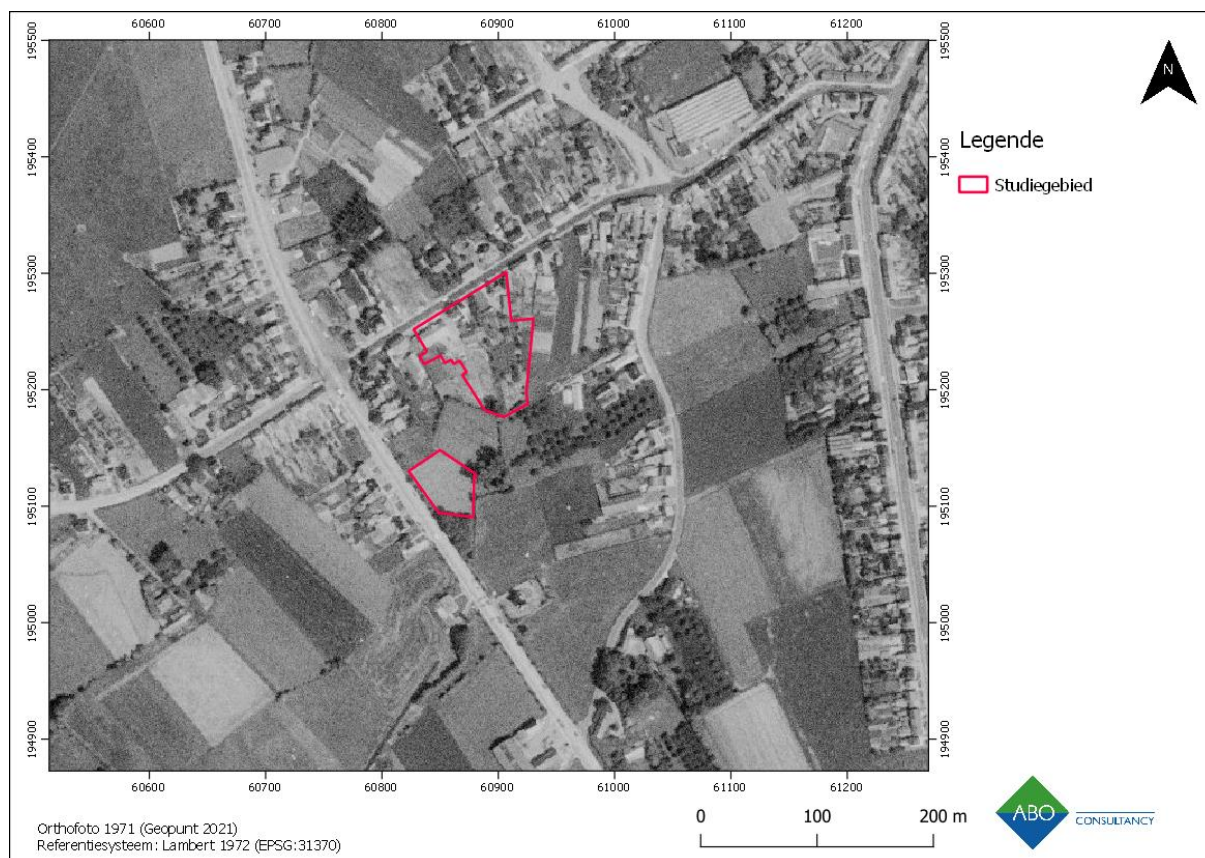
Op deze stafkaart zien we dat er binnen beide zones van het studiegebied geen bebouwing aanwezig is. De alluviale vlakte van de Koebeek is duidelijk weergegeven binnen beide zones en in gebruik als weiland.

Figuur 34: Trench Map oktober 1917 (National Library of Scotland 2021)

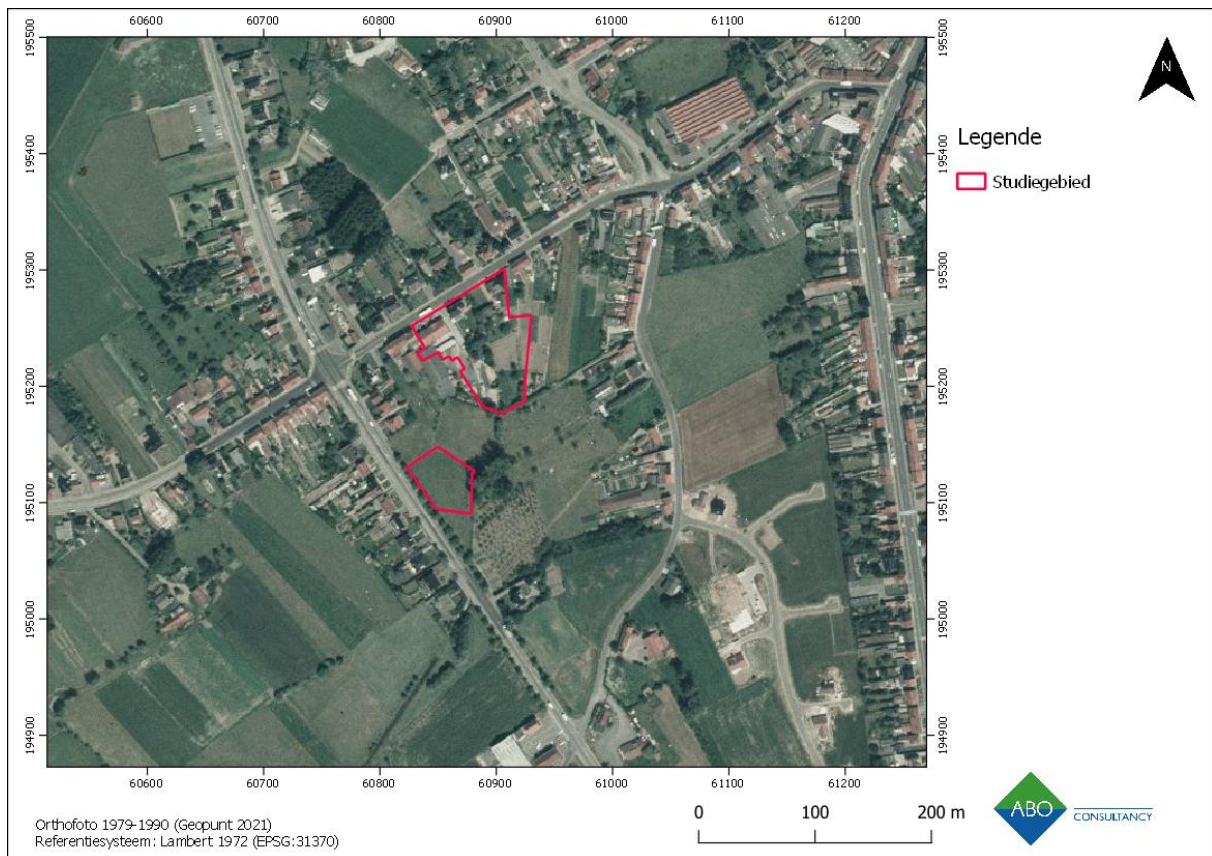
Op deze loopgravenkaart uit 1917 is te zien dat er nabij het studiegebied geen structuren uit WOI zijn aangeduid. Enkel de waterlopen (blauw) en hoogtelijnen (oranje) zijn te zien. Torhout was een verpleeg- en bevoorradingsgebied voor de Duitse troepen. Voor het grootste gedeelte van WOI was Torhout gelegen op ca. 12km van het front

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

Figuur 35: Orthofoto (1971-panchromatisch) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)

Op deze luchtfoto uit 1971 (Figuur 35) zien we voor het eerst bebouwing binnen zone 1 van het studiegebied. Er bevindt zich een woning in de noordwestelijke zijde met verhardingen ten zuiden hiervan en een woning in de noordoostelijke zijde met verhardingen rondom. De overige zones lijken tuingedeeltes. Op deze orthofoto zien we ook voor het eerst de Vredelaan, meteen ten westen van het studiegebied. Zoen 2 is onbebouwd en in gebruik als weiland.

Figuur 36: Orthofoto (1979-1990) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)

Op deze luchtfoto uit 1990 (Figuur 36) is te zien dat er tussen de twee woningen binnen zone 1 op de vorige orthofoto nu een woning is bijgekomen. Een gedeelte in het zuidoosten is in gebruik als akkerland. Voor het overige zijn tuinzones te zien. Zone 2 is onbebouwd gebleven en in gebruik als weiland.

Figuur 37: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2021)

Op deze orthofoto (Figuur 37) is te zien dat enkel de middelste woning (nr. 62) is overgebleven binnen het studiegebied. De overige twee woningen zijn verdwenen. De verhardingen die hoorden bij de woning in het noordwesten zijn wel nog zichtbaar. Het overige gedeelte van het studiegebied is braakliggend of ingericht al tuinzone.

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied.

Landschappelijk gezien bevindt het studiegebied zich lager in het landschap, binnen het dal van de Handzamevaart. Ca. 1,8km ten noorden van het studiegebied bevindt zich het plateau van Wijnendale, een erosiereliëf. De locatie van het studiegebied is relatief gunstig voor bewoning in vroegere tijden gezien de nabijheid van water en de ligging aan de voet van het plateau van Wijnendale. De voorkeur voor bewoning zal in vroegere tijden, inclusief de steentijd, evenwel uitgegaan zijn naar het nabijgelegen plateau gezien de hogere ligging. Ook de inplanting van de stad Torhout, iets hoger gelegen aan de voet van dit plateau, bevestigt dit.

Bodemkundig bestaat zone 1 voor een groot deel uit bodemtype **OB**, een door menselijk ingrijpen gewijzigde bodem waarvan het oorspronkelijk bodemtype niet meer achterhaald kon worden. Gezien de bebouwing en verhardingen die zich op het terrein bevonden is dit geen verrassing (cf. hst. 4.4). De zuidwestelijke hoek van zone 1 en bijna de volledige zone 2 bestaan uit bodemtype **Efp**. Het gaat hier om een zeer sterk gleyige, alluviale kleibodem zonder profiel. Deze bodems zijn ongeschikt als landbouwgrond en maken deel van de alluviale vlakte van de nabijgelegen Koebeek. In het oosten van zone 1, buiten deze alluviale vlakte, staat bodemtype **Sdp** gekarteerd. Het betreft hier een matig natte, lemige zandbodem met onbepaald profiel. Deze bodem is geschikt als landbouwgrond.

De meldingen uit de CAI zijn eerder typerend voor de landelijke ligging van het studiegebied. Ten zuidwesten van het studiegebied bevinden zich drie sites met walgracht (ID 300013, 300014 en 300015). De omwalling ID 300013 komt reeds voor op de Ferrariskaart (1771-1778) de overige twee sites (ID 300015 en 300014) zijn pas zichtbaar op kaarten uit de 19de eeuw en zijn dus pas later opgericht. Het metaaldetectieonderzoek (ID 217187) wijst op enkele veldslagen die in de nieuwe tijd en nieuwste tijd (WOI) nabij Torhout werden uitgevochten (cf. hst. 4.1). De twee proefsleuvenonderzoeken (ID 163460 en ID 224326) leverden slechts weinig sporen op. ID 163460 was verstoord door zandwinning en ID 224326 leverde slechts enkele greppels en perceelsgrachten op, typerend voor een landbouwzone.

Op basis van historische kaarten vanaf de 18de eeuw blijkt dat beide zones van het studiegebied onbebouwd zijn gebleven tot de 20ste eeuw. Pas op de orthofoto uit 1971 is bebouwing te zien binnen het noorden van zone 1, zone 2 is vanaf de 18de eeuw tot op heden onbebouwd gebleven.

De werken bestaan uit de sloop van de bestaande bebouwing en verhardingen binnen het studiegebied. Binnen zone 1 zal een winkelruimte langsheen de Kortemarkstraat opgericht worden met bijhorende parkeergarage onder de winkelruimte. De werken zullen tot ca. 4m-mv diep gaan. De zone rondom de winkel wordt verhard met asfalt. Er worden ook bovengrondse parkeerplaatsen op asfalt ten zuiden van de winkel voorzien. De maximale diepte hiervoor gaat tot ca. 50cm-mv. In het oosten komen twee corresponderende groenzones. Eveneens wordt rondom de bovengrondse parkeerplaatsen een groenstrook voorzien. Binnen de groenzones worden enkele bomen geplant (lokale verstoring tot ca. 1m-mv) en gras gezaaid (ca. 30cm-mv). Deze ingrepen zullen dan ook zeker een impact hebben op het mogelijk bewaarde archeologisch potentieel.

Binnen zone 2 wordt een compensatiebekken met een oppervlakte van ca. 1.200m² en een totale diepte van ca. 2,5m-mv voorzien. Ook hier zullen de werken een impact hebben op eventueel bewaarde archeologische resten.

Op basis van de CAI, het historisch kaartmateriaal en de landschappelijke ligging is het archeologisch potentieel matig. Op basis van de bureaustudie kan de aan- of afwezigheid van archeologische resten echter niet worden uitgesloten. Gezien de oppervlakte van het studiegebied en de verstoring die zal veroorzaakt worden door de werken is er ook een potentieel tot kennisvermeerdering aanwezig. Er kunnen voornamelijk sporen verwacht worden vanaf de middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Hoewel er geen structuren op de loopgravenkaart werden vastgesteld zijn ook sporen uit WOI mogelijk. Sporen uit eerdere periodes, inclusief de steentijd, kunnen niet worden uitgesloten.

5.2 SAMENVATTING

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de bouw van een winkelgebouw met bijhorende ondergrondse parking (zone 1) en een compensatiebekken (zone 2). Deze maken deel uit van de eerste fase van een groter ontwikkelingsconcept.

- 1) Uit het historische, landschappelijke en archeologische onderzoek (hst. 3 en 4) blijkt dat het studiegebied landschappelijk iets lager gelegen is, binnen de vallei van de Handzamevaart. Bodemkundig blijkt dat het zuidwesten van zone 1 en quasi geheel zone 2 gelegen is binnen de alluviale vlakte van de Koebeek (een afgeleide van de Handzamevaart). Hier bevindt zich namelijk bodemtype **Efp**, een erg natte, alluviale kleibodem zonder profiel. Binnen zone 1 bevindt zich nog bodemtype **Sdp**, in het oosten, een matig natte, lemige zandgrond. Het noorden van zone 1 werd aangeduid als bodemtype **OB**, een door menselijke ingrepen gewijzigde bodem. Zone 2 is op basis van historisch kaartmateriaal vanaf de 18de eeuw steeds onbebouwd gebleven. Binnen het noorden van zone 1 is pas vanaf de 20ste eeuw bebouwing te zien. De weg ten noorden van zone 1 (Kortemarkstraat) is in de huidige vorm reeds te zien vanaf het einde van de 18de eeuw.
- 2) De toekomstige werken bestaan uit de bouw van een winkelpand met ondergrondse parkeergarage, verhardingen en groenzone binnen zone 1. De werken voor het winkelpand en de ondergrondse parking zullen tot ca. 4m-mv diep gaan. Voor de verhardingen wordt gerekend op een impact van ca. 50cm-mv. Binnen de groenzones worden enkele bomen geplant (lokale verstoring tot ca. 1m-mv) en gras gezaaid (ca. 30cm-mv). Binnen zone 2 wordt een compensatiebekken met een oppervlakte van ca. 1.200m² en een totale diepte van ca. 2,5m-mv voorzien. De werken binnen beide zones zullen zeker een impact hebben op eventueel bewaarde archeologische resten.
- 3) Op basis van de bureaustudie kon de aan- of afwezigheid van archeologische resten niet eenduidig worden vastgesteld. Op basis van het historisch kaartmateriaal, de landschappelijke ligging (ruim buiten de stadskern van Torhout) en de CAI wordt het potentieel ingeschat als matig. Er kunnen voornamelijk sporen verwacht worden vanaf de middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Hoewel er geen structuren op de loopgravenkaart werden vastgesteld zijn ook sporen uit WOI mogelijk. Sporen uit eerdere periodes, inclusief de steentijd, kunnen niet worden uitgesloten.

Op basis van bovenstaande argumenten wordt verder onderzoek in de vorm van **landschappelijke boringen** geadviseerd om de bodemgesteldheid binnen het studiegebied in kaart te brengen. Binnen zone 1 kan ook nagegaan worden of en in welke mate de bebouwing die aanwezig was op het terrein

verstoring heeft veroorzaakt. Indien nodig zullen deze boringen gevolgd worden door een **steentijdtraject** en nadien een vooronderzoek door middel van **proefsleuven**.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		19 juli 2021
Toon Moeskops	Business Unit Manager		19 juli 2021
Jan Coenaerts	Archeoloog / Kwaliteitsverantwoordelijke		19 juli 2021

7 BIBLIOGRAFIE

CadGIS 2021: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 19 juli 2021).

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2021.

Deconynck J., Vergauwe R. 2018: Torhout Molenstraat. 2018G136. Nota verslag van resultaten. Uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem, Bredene. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/8996>

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2021: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 19 juli 2021)

Geopunt Vlaanderen 2021: Basiskaarten (Luchtfoto 2020, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 15 juli 2021).

Geopunt Vlaanderen 2021: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 15 juli 2021).

Geopunt Vlaanderen 2021: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 15 juli 2020).

Halewijn R., 1971. Oostenrijkse wegen in West-Vlaanderen, Brugge.

Hertoghs S., 2016. Torhout, Colruyt. Bassevelde: BAAC Vlaanderen bvba.

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2021.

Mestdagh M., 2000. Torhout, de geschiedenis van een stad. Torhout: Stad Torhout.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 15 juli 2021).

Pyck M., De Gallo-Romeinse roots van Torhout. Nieuwe aanwijzingen, in Jaarboek van de Geschied- en Heemkundige kring Het Houtland, 2001, p. 124-155.

Roelens F., 2020. Stadskernvernieuwing Torhout. Brugge: Raakvlak.

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.

Verwerft D., Lambrecht G., Mikkelsen J.H. 2012: Bufferbekken, Torhout. Resultaten Archeologisch Proefonderzoek Ieperse Heerweg- Vredelaan, Torhout, Brugge.